

kvinner&familie

Medlemsblad for Norges Kvinne- og Familieforbund

Nr. 4/2007

Livskvalitet

KJÆRLIGHET

Sannheten er
i det evige ord:
Kjærlighet

Trond Worren

ADVENT

Tenn tre lys
og la de skinne.
Nå er det adventstid.
Måtte verden bli
et mye bedre sted
å leve i....

Trond Worren

HÅPET

Kjærlige barne-øyne
Brune og blå
"hilser" oss
med et evig håp...

Trond Worren

Virkelig frigjøring starter
verken ved stemmeurnen eller i rettsalen.
Den begynner i kvinnens sjel.

Emma Goldman

Hvem vet hva kvinner kan være
den dagen de er fri til å være seg selv.

Betty Friedan (f. 1921)

Den menneskelige verden har to vinger
- den mannlige og den kvinnelige.
Først når begge vinger er likt utviklet
kan fuglen fly.

(Ukjent)

En mamma er egentlig
bare en jente
som tilfeldigvis er blitt stor.

Annikken, 8 år

INNHold

omsorg

- 4 Omsorg i et historisk perspektiv
- 6 Hva er omsorg?
- 8 Mor, bestemor og rusmisbruker
- 14 Aksjon fødekaos
- 20 Hva skal vi med stjerner nå?
- 22 God beredskap stadig viktigere
- 23 Respekt settes høyt

solidaritet

- 24 Afrika
- 26 Nytt fra prosjektene
- 28 FN's tusenårsmål
- 28 Fokus på mor

miljø og forbruker

- 30 Nytt fra miljø og forbrukerutvalget
- 31 Nettverk for mat og miljø
– mat i barnehage og skole
- 32 Grønn Hverdag - www's klimaskole

kultur

- 34 LOs kulturpris
- 35 100 år siden Rachel Louise Carson ble født
- 35 Kulturuke i Rælingen

faste spalter

- 29 Sudoku
- 11 Stort & Smått
- 12 Stort & Smått
- 19 Stort & Smått
- 25 Stort & Smått
- 29 Stort & Smått
- 33 Stort & Smått
- 36 Stort & Smått
- 37 Stort & Smått
- 38 Forbundsmateriell
- 39 Forbundsadresser

kvinner&familie

Nr. 4. 2007
121 årgang - Grunnlagt 1887

REDAKTØR:
Toril Sonja Gravdal

ANSVARLIG REDAKTØR:
Ann-Louis Nordstrand

UTGIVER:
Norges Kvinne- og Familieforbund

ADRESSE:
Øvre Slottsgt. 6, 0157 OSLO
Telefon: + (47) 22 47 83 80
Telefaks: + (47) 22 47 83 99
E-post: post@kvinnerogfamilie.no

REDAKSJONSRADET:
Ann-Louis Nordstrand
E-post: ann-louis@kvinnerogfamilie.no
Toril S. Gravdal
E-post: toril@kvinnerogfamilie.no
Odlaug Lysø Kleven
E-post: odlaug@kvinnerogfamilie.no

INTERNETTADRESSE:
www.kvinnerogfamilie.no

ANNONSER:
Øvre Slottsgt. 6, 0157 OSLO
Telefon: + (47) 22 47 83 80
Telefaks: + (47) 22 47 83 99

ABONNEMENT:
Kan bestilles hos utgiver.
NOK 150,- pr. år.
Medlemmer av forbundet får bladet gratis
Bankgiro 6034.05.20680

DESIGN: 2punkt jeanette@2punkt.no
TRYKK: RK Grafisk

Opplag: 6.200
ISSN: 0806-1173
Ettertrykk og kopiering av
Kvinner & families stoff og
annonser er ikke tillatt uten
etter avtale.

NESTE UTGAVE:
Februar 2008
Stoff innlevering: 15. januar 2008

Norges Kvinne- og Familieforbund

Norges Kvinne- og Familieforbunds arbeidsprogram for landsmøteperioden 2004 – 2006

KVINNEPOLITIKK:

Sikring av kvinners økonomiske rettigheter i likestillingsloven og ekteskapsloven.

Mål: Økonomisk likestilling mellom ektefeller i ekteskapet og mellom partene i samboerforhold, gjennom likedeling av inntekt og formue.

FAMILIEPOLITIKK:

Full barnehagedekning og økt kontantstøtte

Mål: Frihet for foreldre til selv å velge omsorgsform for sine barn.

MILJØ OG FORBRUKERPOLITIKK:

Matvaresikkerhet og kostvaner i hjem og skole.

Mål: Større kunnskap hos barn og unge om hva maten inneholder, sunt kosthold og hvordan mat tilberedes.

INTERNASJONALT SAMARBEID:

Internasjonalt samarbeid for å bedre kvinners levekår verden over. Dette innebærer informasjonsarbeid samt prosjektarbeid i den 3. verden og organisasjonsbygging i Øst- og Sentral-Europa.

Vårt arbeid springer ut fra følgende visjon:

Anerkjennelse av kvinners ulike valg gjennom livsfaser, verdsetting av familien som bærebjelke i utviklingen av et godt samfunn.

Hensikten er å

Styrke familiens posisjon gjennom tiltak som gir tid og mulighet til omsorg for hverandre.

Målet er

Samfunnspåvirkning i kvinne- og familiepolitiske spørsmål nasjonalt og internasjonalt.

K&F er tilsluttet

Nordens Kvinneforbund (NKF) og Associated Country Women of the World (ACWW).

Vårt arbeid forberedes og følges opp gjennom våre utvalg som er

- Miljø- og forbrukerutvalget
- Beredskapsutvalget
- Internasjonalt utvalg
- Utvalg for barn og unge

Kjære medlem!

Når dette leses er høstens arbeid snart over, og det nærmer seg jul.

Denne utgaven av medlemsbladet har omsorg som hovedtema. Dette er et av stikkordene for vår organisasjon. Vår hensikt er å styrke familien gjennom tiltak som gir tid og mulighet til omsorg for hverandre.

Bladet inneholder interessante artikler som viser noe av omfanget av begrepet omsorg. "Uten individuell omsorg får vi et kaldt samfunn fylt av mange konflikter", er en påstand alle kan enes om. Du kan lese mer i artikkelen "Hva er omsorg?". Et historisk skråblikk på offentlig omsorg gir også en del interessante tanker. Noen ganger i livet er vi helt avhengige av omsorg fra medmennesker, noe du kan lese mer om i "Hva skal vi med stjerner nå?".

Situasjonen for gravide og fødende er mange steder i Norge langt fra god.

Omsorg for gravide, fødende og barselkvinner har i mange år vært en prioritert

oppgave for K&F. I bladet kan du lese at flere

engasjerer seg i dette spørsmålet. "Aksjon mot fødekaos" viser til prekære situasjoner. Vi er glade for et bredt engasjement i denne viktige omsorgs-saken.

Helse- og omsorgsdepartementet arbeider nå med en nasjonal strategi for svangerskaps-, fødsels- og barselomsorg. Vi har gitt vårt innspill i utarbeidelsen av strategien og følger opp når den kommer på høringsrunde.

Afrika er et kontinent som med dagens kommunikasjonsmidler er rykket stadig nærmere oss. Likevel – å reise dit er som å komme til en

annen verden. Jeg har deltatt på prosjektreise sammen med medlemmer av internasjonalt utvalg, og du kan lese litt om reisen i bladet.

Hvordan verdsettes omsorg – har det noe verdi i dagens samfunn? Vi undres når fødeavdelinger legges ned og omsorg for egne barn mistenkeliggjøres. Likevel kan vi ikke resignere og si at "sånn er det bare". K&F skal fortsette arbeidet for å synliggjøre vår hensikt og vår visjon: Anerkjennelse av kvinners ulike valg gjennom livsfaser. Verdsetting av familien som bærebjelke i utviklingen av et godt samfunn.

Jeg ønsker dere alle en riktig god jul.

GOD JUL!

Med vennlig hilsen

Ann-Louis Nordstrand
FORBUNDSLEDER

Offentlig omsorg

– ET HISTORISK SKRÅBLIKK

AV TORIL SONJA GRAVDAL

En gang fikk jeg oppleve det fantastiske å være tilstede på en bondegård den dagen en ny kalv så dagens lys. Våt og enda omtåket reiste den lille seg opp på fire ustø ben, og bare minutter gammel var den istand til å stå og å gå! Likevel, - ufravikelig avhengig av mors varme, slikkende tunge og livsviktige melk. Som nyfødte er vi mennesker slett ikke i stand til å stå på egne ben. Totalt hjelpeløse kommer vi til verden, fullt og helt avhengige av omgivelsene på alle måter.

Omsorg er et ord som forteller om en viktig funksjon i menneskers tilværelse. Langt tilbake, den gang vi fremdeles levde i huler, var vi fullstendig avhengige av at mennesker rundt oss var villige til å stille opp for oss. Mor, som var hjemme og passet hulen, var ganske enkelt nødt til å ta vare på nettverket rundt seg, - de som bodde i nabohulene. De var hennes omsorgsforsikring, - et spørsmål om liv eller død. Hva skulle hun gjøre hvis mannen hennes, "jegeren", ble borte på en av sine jaktture? Hvem skulle skaffe mat til henne og barna?

I dag kan vi, også som alenemødre, klare oss ganske bra. I vår vestlige verden er det som regel ikke altfor lang vei til butikken, og samfunnet rundt oss er innrettet på en måte som i de fleste tilfeller tar vare på oss, selv om mange mennesker dessverre

"faller utenfor" det omsorgssystemet vi har skapt.

Hos de fleste urfolk ser vi fremdeles en omsorgsform der alle tar vare på alle, fordi landsbyen eller stammen vet at den bare kan overleve dersom fellesskapet ivaretas. Den vet at enkeltindividet er sårbart og lite overlevelsedyktig alene. Vi, derimot, har beveget oss over i noe "nytt", der individualismen har en "viktig" plass, og der betydningen av å føle ansvar for hverandre, er usynliggjort bak "vissheten" om at det offentlige ordner opp.

Her til lands har det vært vanlig, og mange steder er det fortsatt vanlig, at "de gamle" blir boende i kårbolig på gården når "de unge" overtar driften. Ofte fortsetter "gammelfolket" å arbeide på gården så lenge helsa holder, og ofte lenge etter at "pensjonisttilværelsen" kunne startet. Gårdene har også hatt en viktig funksjon i tidligere tiders fattigpleie, - når bønder mottok pengestøtte fra Herredsstyret for å ta imot folk på "legd".

Fra 1620 til 1720 var Europa rammet av en økonomisk depresjon. Denne krisen, som berørte landbruket, industrien og handelen, medførte at et stort antall mennesker ble uten arbeid og havnet som "løsgjengere" og tiggere. I 1735 var en norsk statholder på besøk i Danmark, der han mottok det såkalte "Kongebrevet av 2. september 1735", - opptakten til arbeidet med et nytt norsk fattigstell.

Også tidligere hadde man hatt et fattigvesen, men nå fikk dette en fastere administrativ ordning med tilskudd i form av penger, naturalytelser og institusjoner. Målsettingen var at trengende skulle slippe å tigge. På bygda organiserte man omsorg på gårdene, og gav på denne måten bøndene kjærkommen arbeidskraft. I byene ble tukthusene gjenreist, der det ble arbeidet mot kost og losji. Tukthusene var rene produksjonsteder, og "fattigfolks" arbeidskraft var både billig og kjærkommen.

Mye har skjedd siden dette. Vi har utviklet et omfattende sosialt hjelpeapparat. Tukthusene er borte, og sosialkontorene skal være "redningsnettet" for dem som får problemer med å klare seg ved eget inntak. Likevel, - vi har fortsatt et fattigdomsproblem. Tiggere er påny en del av gatebildet i norske storbyer, og media forteller oss om store ulikheter og mye urett i vårt norske velferdssamfunn.

Antallet milliardærer her i landet øker, mens antallet mennesker som lever under "fattigdomsgrensen" også ser til å bli stadig større.

Vi står overfor store utfordringer, og dagens politikere er enige om at de sosiale ulikhetene må utjevnes. Ingen ønsker at Norge, som et av verdens aller rikeste land, skal ha et fattigdomsproblem. Spørsmålet er hvordan vi skal komme oss ut av dette som ser ut til å være en slags bakevje. Hvordan skaper vi et samfunn som inkluderer alle mennesker på en slik måte at alle får det de trenger uten å måtte "tigge" om det?

*Kilde: Oppdaginga av
fattigdommen,
Universitetsforlaget*

92 ÅR's

UTRETTELIG ARBEID FOR OMSORG, LIKEVERD OG LIVSKVALITET

"K&F's likestillingspolitikk bygger på: - Kvinner og menns innsats i samfunnet er like viktig, selv om arbeidets art kan være forskjellig. – Likestillingspolitikken skal ikke hindre kvinner/menn i å bruke tid på foreldrerollen. Familiens behov må ivaretas på en god måte." " K&F vil motvirke en ensrettet kvinnepolitikk der kvinners selvstendighet og egenverd måles gjennom lønnsarbeid." (Prinsippprogrammet kap. 1.1)

VED TORIL SONJA GRAVDAL

For oss som enkeltindivider starter møtet med "omsorg" allerede i mors liv. Hvordan mor tar vare på helsen

si, og hvordan omgivelsene tar vare på mor er forhold som kan komme til å få betydning for resten av våre liv. Omsorgen for den gravide kvinnen. Trygghet rundt fødselen. Nødvendig hjelp i tiden etter fødselen, og tilfredsstillende permisjonsordninger for mor og far. Alt har sin selvsikre verdi. "Kvinner gir liv til kommende generasjoner. De bør ha de aller beste forhold for sin samfunnsnyttige oppgave", kan vi lese i 1.12 i det flotte Prinsippprogrammet vårt.

Om kvinners helse kan vi lese: "Kvinner helse skiller seg fra menns, både i sykdomsfrekvens og i bruk av tjenester, .." "K&F vil at: - Det avsettes flere midler til forskning omkring kvinnesykdommer og kvinners sykdom.. – Kunnskap om kvinnesykdommer og behandling systematiseres og samles på et nasjonalt nivå." (Prinsippprogrammet kap 1.11)

"Urovekkende mange kvinner får helseskader på grunn av vold og trakassering." "K&F vil at det iverksettes flere tiltak for å avdekke vold mot kvinner og flere hjelpe-

tiltak rettet mot voldsofre. – Det arbeidets aktivt og systematisk for å motarbeide vold. – Kvinnelige så vel som mannlige voldsutøvere skal få nødvendig hjelp til å endre sin adferd." (Prinsippprogrammet kap 1.13)

Familien har et viktig fokus i K&F: "Vi mener å ha statistikk og forskning med oss når vi hevder at det er godt for voksne mennesker å leve i stabile parforhold gjennom livet, og at dette også er et gode for barna." "- For enkeltmennesket er familien som hovedregel den viktigste arenaen for kjærlighet, trygghet, tilhørighet, omsorg og personlig og sosial utvikling. – For samfunnet er familien den viktigste "byggesteinen", fordi familien ivaretar enkeltmenneskers grunnleggende behov. Familien er fortsatt samfunnets viktigste arena for verdi- og kulturformidling. – Ved å ha hovedansvar for oppdragelse av generasjoner, utføre omsorgsoppgaver og annet ulønnet arbeid, er familien en av de viktigste bidragsyterne til samfunnsutviklingen."

"Norges Kvinne- og Familieforbund vil med sitt familiepølitiske arbeid tilstrebe at familien som institusjon skal verdsettes høyere, og at de rammevilkår familien tilbys skal bli bedre."

"Norges Kvinne- og Familieforbund setter valgfrihet i sentrum." "K&F vil at foreldre gis mulighet til å ta omsorgsarbeidet på

heltid selv, eventuelt kombinere hjemmebasert omsorg med andre løsninger." "K&F mener at det er viktig at det finnes varierte omsorgsordninger: heldags- og kortidstilbud i barnehager, familiebarnehager, "åpne barnehager", barneparker, registrerte dagmammaer, samt tilsynsordninger utenfor vanlig åpningstid." (Prinsippprogrammet kap 2.7) K&F vil også at kommunene skal sørge for å ha en beredskap for barnefamilier når foreldrene blir syke og ikke kan ivareta omsorgen for barnet i en kortere eller lengre periode. Husmorvikarordningen er et viktig satsningsområde i inneværende landsmøteperiode. (Prinsippprogrammet kap 2.12)

Om omsorg for eldre: "Dagens godt utdannede, ressurssterke og selvstendige kvinner og menn vil utgjøre hovedtyngden av framtidens eldre. De vil kreve bedre og mer varierte tilbud enn de vi har i dag. I fremtiden forventes det at levealderen å gå opp og at stadig flere blir mer enn 90 år. Det betyr en stor utfordring, for både familier og myndigheter. Målet må være at flest mulig får anledning til å leve et normalt liv i eget hjem og nærmiljø lengst mulig. Samtidig må det sikres et nødvendig antall sykehjemsplasser, både av hensyn til den som er syk og til de pårørende." (Prinsippprogrammet kap 2.13)

Hva er omsorg?

I denne artikkelen vil jeg kort ta for meg to former for omsorg.

Den private omsorg/ hjemmesfæren - og den omsorg vi får/forventer å få av andre.

AV ELISABETH STUBERG NIELSEN
CAND.MAG. KRIMINOLOGI, SOSIOLOGI,
SOSIALPEDAGOGIKK

1. DEN PRIVATE OMSORGEN – HJEMMESFÆREN

Vår start i livet bestemmes av hvilke omgivelser vi er født inn i. De som oppdrar oss; foreldre, besteforeldre og andre, har et stort ansvar for barnets videre utvikling og trivsel. Senere er det venner, utemiljø osv. som er viktige faktorer for vår videre utvikling. Vi får både positive og negative erfaringer. Hvordan vi takler erfaringene har mye å gjøre med den ballasten vi har fått med oss fra vårt oppvekstmiljø.

Ebba Haslund skriver i Aftenposten 9. sept.2007 om hva som bl.a. har skapt misstrivsel for henne da hun vokste opp, og sammenligner dette med hva dagens ungdom kan vokse opp med. Sitat:” Noe om at den vestlige verdens kristne skyldkultur er ved å avløses av Østens skamkultur; frykten for å miste ansikt.

Men noe merkbart skille kan det vel ikke være. Skyld og skam er da så sammenvevet?” Hun skriver videre at ”hun i sin tid ble opplært til å skamme seg over kroppen sin, over ikke å bli bedt ut osv.”

Mange ungdommer har det samme problemet i dag, men nå er det for det meste massemedia/ moteblader som lager en slags ”skamkultur”.

Alle skal være motebevisste, populære og ikke minst alltid kunne prestere maksimalt. Er du ikke med, er du utenfor. Vi ser det på selvmordsstatistikken. Det er alt for mange ungdommer som tar sitt eget liv. De føler seg utenfor og at de ikke strekker til. Og hva med de narkomane? Hvorfor stigmatiserer vi dem? Hvorfor jage dem rundt.

Disse trenger også først og fremst omsorg og forståelse og riktig behandling, for igjen å kunne ta omsorg for seg selv. Hva har mange av disse hatt av opplevelser og vært utsatt for i sin ungdom? Har du

for eksempel kjøpt bladet de narkoman selger?

Stopp og ta en prat. Gjør dem synlige!!

Tenk om disse ungdommene bare hadde fått vite at det å være annerledes kan også være en styrke. De har ofte mye å tilføre vårt samfunn, bare de blir gitt muligheten.

Disse ungdommene burde fanges opp og bli fortalt hvor verdifulle de er. Her har vi som familie, venner og naboer mye vi kan gjøre. Da mener jeg ikke at vi skal ”overvåke” våre nærmeste, men derimot bry oss hvis det er noe vi synes begynner å gå galt. Riktignok virker det som dagens ungdom liker å klare seg selv, men vi vet også at de trenger veiledning og støtte i mange veivalg. Slå av en prat med dem hvis det passer seg slik. Gi dem en positiv klapp på skulderen. Berøring er nærhet.

Videre skriver Ebba Haslund i samme ovennevnte artikkel at hun riktignok i dag føler, selv privat, en mindre skamfølelse, men at hun føler

en felles skam knyttet til fellesskapet vi deltar i; ”nemlig at vi bor i et land som er forvandlet til et land der penger er verdimåleren; et vulgært overforbrukssamfunn hvor grådighet, juks og fanteri blir en del av det”.

Jeg synes at vi som voksne i dag burde sette oss ned å tenke på hva vi gir videre til våre barn og barnebarn av virkelige verdier. Er det ting eller er det omsorg og kommunikasjon som er viktigst? Jeg vet at mange besteforeldre, når de har muligheten, tar omsorg for sine barnebarn, og bra er det, men vi skal ikke gjøre våre barn/barnebarn en bjørnetjeneste. Tjenesten går ofte på bekostning av foreldrenes mulig tidsbruk på den omsorgen de egentlig selv skulle ha brukt på sin barn. Dettens skyldes igjen det presset/higen som de unge par med barn føler de har til enhver tid. Samfunnet har i dag lagt mye til rette for at alt skal handle om lønnet arbeid, karriere, penger og status, uansett fase i livet.

2. OMSORG VI FÅR/FORVENTER Å FÅ AV ANDRE.

I og med at mange av oss ikke lenger har tid, eller kanskje velger bort ulystbetonet arbeid, blir vi stadig mer avhengig av hjelp utenifra for å få livet vårt til å fungere. I dag er det populært å betale for og la andre ta

seg av mange daglige gjøremål. Vi krever også at samfunnet skal stille opp for oss til enhver tid. Hva gjør dette med oss som individer i det lange løp? Vi får problemer med å løse våre hjemlige konflikter, da vi er så vant til at alle andre skal løse dem for oss. Kanskje kunne vi ha unngått flere av de skillsmissene/brutte samboerforhold vi har i dag, som ødelegger mange familieforhold og skaper forvirring særlig for barn. Mange barn mister fotfestet.

Jeg er redd for at vårt samfunn dessverre avler flere og flere individualister som krever at samfunnet skal dekke deres behov, uten selv å yte noe tilbake til samfunnet. Uten individuell omsorg får vi et kaldt samfunn fylt av mange konflikter.

Karl Marx sa: Tankeløshet: Det er samfunnet som former bevisstheten, heller enn omvendt. (Et lite spark til våre politikere.)

Mitt ønske er at vi igjen skal kunne tenke litt mer på hva vi selv kan gjøre. Omsorg handler om at vi selv tar tak i ulike problemer som dukker opp. Ikke at andre alltid skal ta tak i dem for oss.

Filosofen Aristoteles understreker; at et fullverdig liv krever at vi er villige til å betrakte oss selv som autoriteter i eget liv. Det innebærer at

vi ikke alltid skal handle ut fra egeninteresse, men at vi også skal sette grenser for oss selv.

Vi snakker stadig om offentlig forbruk/misbruk. Kanskje vi kunne tenke igjennom hva vi selv kunne gjøre for vårt nærmiljø/naboer for å bedre situasjonen rundt oss ikke bare i familien, men i samfunnet også. Tar vi omsorg for oss selv, tar vi også omsorg for andre. Kanskje vi impulsivt kunne be en nabo inn på kaffe?

Den manglende omsorgen er en type mental og følelsmessing ”forurensning” i omgangen med våre medmennesker.

For meg er den viktigste form for omsorg at folk prater med hverandre – kommuniserer.

Kommunikasjon skaper både et rikere samliv og et rikere samfunn – det å kunne forstå hverandre bedre vil skape mer sikkerhet og mindre uro blant mennesker generelt og mellom ulike raser.

Husk at vi må begynne med oss selv. Vi må foregå med et godt eksempel. Vi kan ikke klage på andre, uten at vi selv prøver å hjelpe til med løsninger.

Dette er passivitet. Det er lett å laste problemer/løsninger over på andre.

Bli aktiv der du kan!!

Mor, bestemor og rusmisbru

Vinteren 2006 ble lille Emilie født. Ei god liten jente, - smilende, ubekymret og glad. Mona har øynene fylt av kjærlighet når hun ser på bildet av barnebarnet. Hun er mektig stolt som alle andre bestemødre.

AV TORIL SONJA GRAVDAL

Mona er bestemor og mor, men hun er også rusmisbruker. For to år siden gjorde hun det foreløpig siste store forsøket på å legge heroinmisbruket bak seg, og kanskje ville hun ha klart det dersom hjelpeapparatet hadde gitt henne den støtten hun trengte. Mona hadde planlagt lenge hvordan hun skulle gå fram. Hun var målrettet og full av tro på at denne gangen skulle det gå. Hun ønsket seg virkelig et nytt og rusfritt liv, og hun ønsket å være der for de tre barna sine.

Etter 3 uker med avrusning, fikk Mona transplantert en Naltraxone-kapsel under huden på magen. Naltraxone virker som en slags Antabus,

- men i stedet for at den virker på alkohol, er det heroin og opiater som er målet. Monas pågangsmot var stort.

Hun hadde nettopp deltatt i NRK's TV-aksjon "Hjerterom", der hun var bøssebærer i team med biskop Gunnar Stålseth. NRK laget også et filmminnslag om Mona, som ble brukt under TV-sendingen denne søndagen i 2005. Der fortalte Mona om livet sitt som heroinmisbruker og tigger, og om sine planer om et rusfritt liv.

Mona var lykkelig og glad den dagen det var klart at hun hadde fått en egen leilighet å bo i. Hennes iver etter å skape et hjem var stor. Endelig skulle hun hente det hun eide, det som hadde stått forvart på et lagerrom de siste årene. Telefonsamtalen til

Bergen ble vond. Eierne av lageret hadde funnet det for godt å sende alt hun eide på søppelfyllingen. "Det var jo så lenge siden han hadde hørt fra henne." Bilder av ungene, av mannen som døde fra henne. Alle minner som var samlet gjennom år av livet, - det var borte alt sammen.

"Jeg vil ikke knekkes av dette", tenkte Mona, og startet arbeidet med å skaffe det hun trengte til den nye leiligheten sin, - det første egne hjemmet på mange år. Og det ble koselig hos Mona. Hun stelte og pyntet og trivdes. Og hun holdt seg nykter, - en stund.

Naltraxone hemmer ikke opptaket av amfetamin.

Mona falt for fristelsen. Hun trengte noe å roe seg på. Den indre uroen blir ikke borte sånn uten videre,

og miljøet man er vant til å være i blir lett det man søker tilbake til. Men fortsatt hadde hun leiligheten og et håp for framtiden og om at dette skulle hun klare. Det var nå hjelpeapparatet virkelig skulle trådt til. Det var nå Mona skulle fått den støtten hun trengte for å holde seg "på rett kjøll". Hun fikk ikke det. I stedet sa sosialkontoret "nei", da hun ba om hjelp til å betale det hun skylte i husleie. De som skulle hjelpe henne trodde tydeligvis at et menneske som har levet i årevis "på siden av samfunnet", iløpet av noen få måneder skulle bli istand til å klare seg selv på alle måter. Det er ikke sann.

Jeg har hørt sagt at mer enn 70 % av de narkomane i Oslo har ADHD eller lignende adferdsavvik. Mona er en av dem. - En av dem som aldri fikk adekvat medisinsk hjelp. - En av dem som startet opp med å medisiner seg selv for å finne litt ro og lindring.

Da huseieren ikke ville vente lenger på utestående husleie, måtte Mona flytte. Jeg hadde fulgt henne tett gjennom det siste året. Jeg hadde sett de små skrittene i riktig retning. Jeg hadde sett iveren og gleden over å stelle i eget hjem. I fortvilelse skrev jeg et brev til sosialkontoret med bønn om hjelp. Jeg fikk aldri noe svar. Noen uker senere stod jeg og pakket ned Monas ting i leiligheten hennes. Nå står de igjen på lager. Kanskje en dag kan Mona pakke dem opp igjen. Jeg håper virkelig det.

Jeg vil avslutte fortellingen om Mona med en liten historie som gjorde sterkt inntrykk på meg.

Mona hadde falt og slått seg stygt. I rus hadde hun slått hodet mot et bord og fått et dypt kutt som blødde voldsomt. Da jeg kom til henne forstod jeg med en gang at her

trengtes ambulanse og sykehus. Jeg ble med til sykehuset.

I en halv time hjalp jeg en sykepleier med å vaske blod ut av Monas hår. Mona ynket seg, og så nærmest ut som en fortapt liten fuglunge, der hun lå på behandlingsbenken. Hun var fremdeles i rus, og ute av stand til å kommunisere. Da håret endelig var vasket rent, kom legen for å se på skaden. Han stadfestet at dette var et kutt som måtte sys. Da siste sting var festet sa han: "Nå kan hun reise". Jeg trodde ikke mine egne ører. Sa han reise? "Hvor skal hun reise?" spurte jeg. "Hun har ingen steder å reise til". Legen så på meg og forsvant.

Jeg prøvde å snakke med sykepleieren som var igjen i rommet om situa-sjonen. Jeg tror nesten at hun var like overrasket som meg. "Men da tror jeg faktisk at jeg må gå nå", sa jeg. "Og da har dere et problem". De hadde jo helt klart det. De kunne umulig sende en skadet jente, uten av stand til å ta vare på seg selv og uten sko, alene ut av sykehuset. Den eneste løsningen for Mona måtte være at jeg lot henne bli igjen uten meg.

Jeg gikk. Etter noen timer ringte jeg til sykehuset, som kunne fortelle meg at Mona var blitt lagt inn over natten. Jeg var glad og lettet, men tenkte samtidig at "det skulle virkelig bare mangle". At man er rusmisbruker skal ikke føre til at man ikke får den medisinske hjelpen man trenger. Alle har krav på respekt og verdighet.

Mona ble skrevet ut dagen etter.

Jeg tenkte med meg selv: "Tenk om hjelpeapparatet hadde fungert litt annerledes. Tenk om en sosionom eller en annen fagperson hadde tatt kontakt med Mona på sykehuset, snakket med henne, hørt om hun trengte hjelp, om hun ønsket behandling....."

Rusmisbrukere er i dag på mange måter samfunnets pariakaste. I et av verdens aller rikeste land, må det være mulig å bringe mer verdighet inn i livene til disse menneskene. Et minstekrav må være at vi får et hjelpeapparat som fungerer, og at alle rusmisbrukere som ønsker behandling må få det uten å stå på lange ventelister. Disse menneskene, som av forskjellige grunner har falt utenfor samfunnets vanlige rammer, de er noens sønner og døtre, noens kjærester og ektefeller og noens søstre og brødre. Kanskje er de også noens foreldre.....

NARKOMANE FÅR DÅRLIGERE BEHANDLING

En undersøkelse utført av forskningsinstituttet IRIS på oppdrag fra Oslo kommune, viste at rusmisbrukere i Oslo fikk det verre etter at staten overtok rusomsorgen. Årsaken til utviklingen er at sykehusene ikke har fått nok midler fra Regjeringen til å kunne satse på flere behandlingsplasser til narkomane. Rusmisbrukerne må nå vente lengre på behandlingsplass og de får i mindre grad velge behandling selv. Samarbeidet mellom dem som skal hjelpe fungerer heller ikke bra.

GRØNN OMSORG

På Skog gård i Hedmark får ungdom oppleve dyr, natur og voksne som bryr seg. De deltar i arbeidet på gården, i stall og på jorder. "Grønn omsorg på Skog gård" er et forebyggingsprosjekt i regi av Mental Helse. De har fått 715 000 kroner av Extra midlene fra Helse og Rehabilitering.

Prosjektleder Silje Sandal mener at det er god samfunnsøkonomi å gi ungdommer et alternativt tilbud. På Skog gård har fire ungdommer hatt et tilbud i skoletiden og fire har hatt et tilbud i fritiden.

Tilbudet handle om engasjement, tillit, involvering og om å opparbeide sosial kompetanse.

Kilde: EXSTRA bladet

UNGE STRØMMER TIL NARKOMILJØET

Denne overskriften stod å lese på førstesiden av Dagsavisen i juni i år.

Det siste året har det vært en enorm økning av ungdommer i narkomiljøene i Oslo. Hittil i år er det registrert hele 1075 personer mot 698 i samme periode i fjor.

Etablerte rusmisbrukere er bekymret for at stadig flere unge mennesker rekrutteres til miljøet.

Kilde: Dagsavisen

VINSALGET I STADIG VEKTS

I 1988 ble "pappvinen" – "bag in box"- introdusert her i landet. I løpet av det første året solgte vinmonopolet 2,7 millioner liter slik vin. Dette salget økte i omfang gjennom noen år, til det begynte å avta noe i 1990.

Nedgangen vedvarte til 1997, da salget av "bag in box" igjen viste oppadgående kurver. I 1999 utgjorde salget 10,2 millioner liter, i 2002: 18 millioner, og i 2006: 28,1 millioner liter. Dette representerer en markedsandel på 51,2% for Vinmonopolet.

Det totale vinmarkedet; her ment som vin solgt i detaljhandel fra Vinmonopolet, har steget fra 24,5 millioner liter i 1988 til 54,9 millioner liter i 2006. Det vil si en økning på 124 % siden de første "pappvinene" kom i handelen.

Kilde: Vinmonopolet

KVINNER "ARVER" MENNENES DRIKKEMØNSTER

I alkoholforskning generelt er det som oftest menns alkoholmisbruk som beskrives. I denne sammenhengen er det viktig å påpeke at kvinners alkoholkonsum i de senere årene har begynt å likne mer og mer på mannens. Hvis utviklingen fortsetter, kan man forestille seg at det om en generasjon eller to ikke vil gi mening å snakke om kvinners og menns forskjellige drikkemønstre.

Det er på det rene at det kan være et alvorlig problem og en stor belastning for barnet at far misbruker alkohol. Mye tyder imidlertid på at omsorgssituasjonen blir enda vanskeligere for barnet dersom det er mor som drikker. Dette skyldes ikke forskjeller i foreldrenes forbruk av alkohol, men for de fleste barn er det fortsatt mor som er hovedansvarlig for deres oppdragelse og trivsel. Dels har dette sammenheng med at moren tradisjonelt er den emosjonelt mest betydningsfulle person internt i familien, og dels med at det for en stor del er tale om familier med en høy skilsmissemfrekvens, hvor barna, uansett hvem som har et alkoholproblem, oftest vil være hos moren etter skilsmissten.

*Kilde: "Barn og alkohol"
– et studiehefte*

NOE Å TENKE OVER ?

De siste ti årene har alkoholforbruket økt med 30 % her i landet. Forbruket av rødvin alene har økt med 80 %. Tall fra Statistisk sentralbyrå viser at antall kvinner som innlegges på sykehus med alkoholisk leversykdom har økt med 70 % i samme tiårs-periode.

DE USYNLIGE BARNA

Tidligere i år kom IOGTs Juniorforbund ut med en rapport om oppvekst i familier med rusproblemer.

"Med rapporten ønsker vi å bidra til økt kunnskap om hvordan barn opplever voksenverdenens drikkekultur. "De usynlige barna" er et ledd i "Trygg oppvekst"; et modningsprogram for barn og unge som brukes av skoler og kommuner i deres forebyggende arbeid", står det i pressemeldingen.

VI MÅ SATSE PÅ FOREBYGGING

Under denne overskriften leser vi i innledningen: "Det er etter alt å dømme flere titals tusen barn i Norge som har et liv som er preget av foreldrenes alkoholvaner. Mange av dem er mindreårige. De er i en alder da de mer enn noe trenger trygghet, forutsigbarhet og omsorg. I stedet blir mange av dem sittende med ansvar for både seg sjøl, foreldre og søsken. Bare en brøkdel av disse barna kjenner vi til. Og enda færre får hjelp. I en slik situasjon er det viktig å holde fast på at ett barn som lider, er ett for mye. Derfor må vi satse hardt på forebygging av alkoholprobleme – blant voksgenerasjonen. Mislykkes vi her, får vi mange nye barn som får sin oppvekst ødelagt av voksnes drikking."

Rapporten kan bestilles gratis fra IOGTs Juniorforbund, boks 8857 Youngstorget, 0028 Oslo, tel 23214591 eller junior@iogt-junior.no

RUS ØDELEGGER HELE FAMILIENS HELSE

En undersøkelse gjort i 2003 viste at familiemedlemmer rundt en alkoholiker eller rusmisbruker i betydelig grad er utsatt for helseplager, også lenge etter at samlivet er brutt. 96 prosent hadde muskel- og sjelettproblemer. 64 prosent hadde betydelig hodepine. 69 prosent hadde mavetrøbbel, og to av tre kvinner hadde betydelige underlivsproblemer. Ansvarlig for undersøkelsen, overlege Egil Nordli, sier at dette er betydelig mer plager enn gjennomsnittet for alminnelige mennesker. Han ble på ingen måte overrasket over tallenes tale. "Det er velkjent at det er en sammenheng mellom psykiske belastninger og fysiske plager. Å leve med en rusmisbruker representerer ofte store gjentatte psykiske påkjenninger. I enkelte familier kan det forekomme akutte, svært dramatiske situasjoner i forbindelse med rusadferd og misbruk. Når disse påkjenningene ikke blir bearbeidet, kan de lett feste seg og komme til uttrykk som fysiske plager", sier Norli.

Undersøkelsen viste at voksne som har vært barn i rushjem, fortsetter å ha disse symptomene. "Det er nedlagt i dem, og aldri bearbeidet. Betydningen av å gripe inn tidlig for å forebygge plager senere i livet kan ikke understrekes sterkt nok", sier Norli. "Alle har et ansvar, ikke minst legene må bli bedre til å se tengningen og å gripe inn. Helsepersonell har meldeplikt til barnevernet hvis de har mistanke om at barn lider overlast."

(Kilde: Aftenposten)

HAR DU EN PROSJEKTIDÉ, MEN MANGLER PENGER?

Kjenner du til Helse og Rehabilitering og Extra- spillet?

AV KIRSTIN NEERBYE HAGEN, ADMINISTRATIV LEDER

Mange av oss ser på Extra-spillet på tv hver tirsdag. Etter trekningen ser vi reportasjer fra ulike prosjekter som har fått midler fra Helse og Rehabilitering. Tenker du noen gang at "vi har også et prosjekt som ville komme mange til gode dersom vi bare hadde hatt midler?", men vet ikke helt hvem som kan søke eller hvordan man søker?

Norges Kvinne- og Familieforbund er godkjent søkerorganisasjon og vi kan hjelpe deg i søknadsprosessen. Lag en skisse av prosjektet og ta kontakt med sekretariatet i K&F.

Nedenfor finner du utdrag fra retningslinjer for fordeling av midler fra Helse og Rehabilitering.

Det kan søkes om midler til definerte prosjekter. Det bevilges midler til tre virksomhetsområder

- Forebygging
- Rehabilitering
- Forskning

Søknadene kan rettes mot følgende helseområder.

- Somatisk sykdom
- Psykiske lidelser
- Tiltak for funksjonshemmede, kronisk syke og pårørende
- Tiltak for bedre levekår
- Andre helseområder
- Forebyggende virksomhet omfatter også tiltak som kan øke den enkeltes livskvalitet og bidra til omsorg og trivsel.
- Rehabilitering omfatter også habilitering og behandlingstiltak som inngår i et rehabiliteringsopplegg

Ved fordeling legges det blant annet vekt på:

- Tiltak for barn, unge og eldre
- Tiltak med brukermedvirkning og brukerstyring
- Prosjekter som stimulerer til samarbeid mellom frivillige organisasjoner, og mellom frivillige organisasjoner og ulike fagmiljøer.

Prosjektbiblioteket gir deg:

- Informasjon om alle påbegynte og fullførte prosjekter
- Adresser og linker til organisasjoner og prosjektledere
- Mulighet til å finne ut mer om egne interesseområder
- Mulighet til å lære av andres feil og måloppnåelse
- Mulighet til å finne frem til relevant arbeid innen geografiske områder, for eksempel i eget lokalmiljø

Norges Kvinne- og Familieforbund har siden 1998 mottatt midler til flere ulike prosjekter, både store og små. Prosjektene omfatter blant annet en trespråklig brosjyre tilrettelagt for førstegangsfødende innvandrerkvinner, istandsetting av et grendehus for eldre i bygda, tilrettelegging av uteområde for funksjonshemmede og rullestolbrukere, og et treårig forskningsprosjekt om samlivsproblemers helseeffekt.

Vil du vite mer om Helse og Rehabilitering og prosjektene kan du gå inn på www.helseogrehab.no

Helse og Rehabilitering er en stiftelse bestående av 25 landsomfattende helse- og rehabiliteringsorganisasjoner som har konsesjon til å drive tv-spillet Extra. Overskuddet fra Extra skal bidra til frivillige organisasjoners innsats for å bedre fysisk og psykisk helse i Norge. Frivillige/ humanitære organisasjoner med helse- og rehabiliteringsrelatert virksomhet kan søke om midler til definerte prosjekter innen forebygging, rehabilitering og forskning.

BØNN FRA REGNSKAPSFØRER TIL MEDLEMMENE I K&F

Det er snart tid for betaling av kontingent igjen. De fleste av dere er flinke og bruker KID nr når dere betaler på nettbank eller telebank med ikke alle. KID betyr kundeidentifikasjon og er slik laget at vi tar inn elektroniske lister fra banken som blir bokført rett i vårt medlemsregister. KID nr gjør da at betalingene fra dere blir registrert på rett person automatisk. Flott ikke sant! Dette tar 2 minutter og er veldig arbeidsbesparende for oss.

MEN dere som ikke bruker KID lager mye mer arbeid for oss, særlig når vi ikke får girokopi, men bare en linje på kontoutdraget fra banken. Det tar ofte lang tid å finne ut av hvem det er som har betalt, særlig når en har ett alminnelig navn. Vi har nesten 6000 medlemmer og det er jo noen som har samme navn. Noen betaler også fra samboers konto. Når samboer ikke har samme etternavn har vi store problemer.

Jeg vet at det er brysomt å taste inn alle sifrene i KID koden, men vi kan bruke timer på å finne ut av hvem som har betalt.

Derfor min bønn: Kan dere vær så, vær så, vær så inderlig snille å taste inn KID koden

Tusen takk

KONTINGENT 2008

Medlemskontingenten indeksreguleres hvert år.

Kontingent for 2008 er 418,-

Giro sendes ut siste halvdel av november.

TERTNESDAGEN

Med skolen i sentrum vart Tertnesdagen arrangert for andre gong 15. september. Tertnes K&F har hatt som eit viktig mål å samla Tertnes-folket (skolekretsen). I 2006 inviterte laget skole, barnehagar, bedehus og musikk-korps, kor og idrettslag til å laga ein Tertnesdag, ein felles dag der alle presenterte seg for "heile bygda" - og alle stilte opp! Også næringslivet stilte opp med ope hus for både konsulenttenester og demonstrasjonar, sameleis kyrkjelyden med ungdomstiltak.

I år vakna vi til nydeleg ver etter ei natt med torever og regn. Skolen hadde flytta ein obligatorisk skoledag til denne laurdagen, og starta med song og dans på skoleplassen, etter at TK&F ynskte velkommen. Foreldre og besteforeldre vart inviterte inn i gangar der borna hadde laga haustutstilling, og fekk sjå korleis borna hadde det i klasseromma sine. Eldste klassen hadde kafé med sjølv laga mat, og der vart dei fort utselde.

I gymsalen underheld dei tre musikkklaga i området, og elevane var ivrige med på "Scenen er din".

Idrettsskolen stilte med bogeskyting og turløype, og i Bedehuset fortalde Åsane historielag om utviklinga i bydelen frå småbruk og fiske til ein del av Bergen kommune. Åsane har ca. 40.000 innbyggjarar – ein liten by i seg sjølv.

Tertnes K&F dekkja trykking av program som vart delt ut til alle hus og slått av eit friområde sentralt i bygda. Laget hadde stand der vi leverte ut program og orienterte om vår organisasjon.

Eit ypperleg tiltak som verkeleg "samlar" folk, og som viser at engasjement ikkje berre er plikt, men også fornøyelse.

NESTEN HVERT FEMTE BARN I NORGE HAR PSYKISKE VANSKER

Overskriften er hentet fra magasinet PSYKISK, som utgis av Sosial- og helsedirektoratet.

"Barn i risikozonen for å utvikle atferds- eller psykiske vansker peker seg tidlig ut", sier førsteamanuensis i utviklingspsykologi ved NTNU, Øyvind Kvello. "Vi må ha et apparat som fanger opp disse barna i tide." Han opplever at barnehager og skoler, grunnet fokus og kompetanse, sjelden henviser etter grad av belastning i barnet, men fordi barnet er en belastning for miljøet. En jente med angst og depresjoner, som sitter pent og pyntelig i et hjørne, blir for eksempel altfor sjelden henvist, sammenlignet med en bråkmaker og urokråke.

"Vi må utvikle det kommunale hjelpeapparatet til tydeligere å bli innbyggernes hjelpeapparat, fremfor systemets. Dette krever at vi tar i bruk virksomme metoder for aktivt å oppsøke og finne de barna som trenger hjelp – også når dette blir ubehagelig."

Dr.philos. Kari Killèn sier i det samme bladet: "Barn som ikke får hjelp til å bearbeide smertefulle opplevelser, vil ofte kunne videreføre dem til egne barn. Det er viktig at hjelpen kommer tidlig i livsfasen dersom den skal ha noen virkning."

Ca 20% av norske barn opplever omsorgssvikt som har en sammenheng med foreldrenes rusproblemer, skilsmisser, vold i hjemmet eller psykiske lidelser hos foreldrene. "Det er lettere å gi foreldrene hjelp og støtte før de opplever å komme til kort, enn etter at de har lidd nederlaget", sier Kari Killèn, som mener at det allerede under svangerskapet, eller rett etter fødselen, er behov for hjelp til kriseutsatte familier.

Kilde:

PSYKISK – oktober 2007

Familien

– IKKE LENGER BARNAS TRYGGE «BASE»

AV TORIL SONJA GRAVDAL

Hvert år blir rundt 30 000 barn berørt av foreldrenes samlivsbrudd. I høst gikk alarmen. Helsesøstre og samlivsekspertene er bekymret for barna, og særlig for de av dem som opplever slike brudd mer enn én gang.

Helsesøster Hilde Egge, som i flere år har ledet et prosjekt med samtalegrupper for skilsmissebarn ved skolene i Bærum kommune, fortalte i Dagsavisen 8. Oktober i år at hun nå har begynt å merke seg at flere barn berøres av foreldrenes samlivsbrudd for annen gang. Hun vet at slike brudd også er vanskelig for mange foreldre, men hun ønsker likevel en debatt om foreldrerollen. "Dette handler om barna og om hvilket samfunn vi ønsker oss. Når vi vet at samlivsbrudd påvirker barnas evne til å knytte seg til andre mennesker, og at de har større risiko for å skille seg senere i livet, bør dette få foreldrene til å tenke seg om", sier hun. "Brudd som involverer vold, alkohol og høyt konfliktnivå utgjør en mindre prosentandel enn tidligere.

Derfor gjelder ikke i like stor grad det tidligere massive fokuset på at barna får det bedre når foreldrene går fra hverandre", mener hun. "Etter et overraskende samlivsbrudd risikerer barna å havne i kryssilden mellom foreldrene. For en del barn er det også tøft å håndtere nye sett med foreldre, besteforeldre og halvøsken."

En doktoravhandling, gjort ved Folkehelseinstituttet, og som studerer langtidseffekten av samlivsbrudd hos 9000 ungdommer, viser at barn ofte sliter med psykiske plager når foreldrene har gått fra hverandre. I følge undersøkelsen har barn som har opplevd samlivsbrudd økt risiko for psykiske helseplager både i ungdomsårene og i voksenlivet. Disse barna har oftere skoleproblemer, angst, depresjon og lavere selvtillit enn annen ungdom. Jenter er ekstra utsatt ved 18-års alderen. Undersøkelsen viste at jenter da hadde nesten dobbelt så høy forekomst av symptomer på angst og depresjon sammenlignet med andre jenter.

(Kilde: Dagsavisen)

FAMILIEKONTORENE ADVARER

Tidligere var det slik at ektepar med barn under 16 år måtte gjennom tre obligatoriske meklinger før separasjon, dersom de ikke var enige om samværsordning for felles barn. I fjor vedtok Stortinget å redusere dette tallet til én. Samtidig ble familiekontorene pålagt å utvide tilbudet om frivillige meklingstimer. Tanken bak forandringen var at økt frivillighet skulle bidra til å redusere konfliktnivået mellom partene i samlivsbruddet. Det som har skjedd er imidlertid det stikk motsatte. Familiekontorene sender nå ut tydelige signaler om at mange barn i dag lever med høyt konfliktnivå etter foreldrenes skilsmisser, fordi dagens ordning med færre meklingstimer ikke fungerer etter intensjonen.

Kilde: Dagsavisen

SAMLIVSBRUDD ØKER KLASSEFORSKJELLENE

Tallet på aleneforsørgere med barn, som lever av sosialhjelp, er nesten doblet på seks år.

I 2005 mottok totalt 23 838 enslige med barn under 18 år sosialstønad. For 7 696 av disse mottakerne var sosialstønaden hovedinntektskilde.

Professor Kari Moxnes ved Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet har skrevet boka "Skånsomme skilsmisser", og har forsket på skilsmisser i 30 år. Hun er bekymret for utviklingen av klasseforskjeller. "Erfaring viser at par med lav utdanning og lav inntekt har større sjanse for å havne i fattigdomsklemmen etter samlivsbrudd. Det gjør at en del barn vokser opp under vanskelige økonomiske forhold", sier hun.

Stig Rusten, leder i Aleneforeldreforeningen, sier at han får mange henvendelser fra mødre som sliter tungt økonomisk. Mange forteller om skamfølelse fordi de ikke greier å skjerme barna for sannheten. Vi erfarer også at mange enslige forsørgere sliter med å komme seg inn i boligmarkedet med én inntekt. Problemet er bare blitt større med årene, og mange må fortsette å leie", sier han, og ytrer ønske om en bedre boligpolitikk.

Kilde: Dagsavisen

ALENEFORELDRE SLITER

I 1999 mottok 4047 enslige forsørgere med barn under 18 år sosialstønad som hoveinntektskilde. I 2005 var antallet tilsvarende stønadsmottakere nesten doblet til 7696 personer. Kvinner utgjorde 5176 av disse. Ikke alle mottakere har sosialstøtten som hovedinntekt. Av de 23 838 enslige med barn under 18 år som mottok sosialstønad i 2005, hadde 16 142 trygd og annen inntekt. I 2007 bor 275 780 barn sammen med kun én av sine foreldre.

(Kilde: Statistisk sentralbyrå Foreningen 2 Foreldre)

Ingeborg Altern Vedal
ble skremt bort fra
Ullevål sykehus og
fødte Berit i trygge
omgivelser på ABC.

Aksjon mot fødekaos

– KIMEN TIL EN BRUKERORGANISASJON?

Det begynte med en underskriftskampanje i Oslo. I dag har Aksjon mot fødekaos nasjonalt perspektiv og vurderer å starte en brukerorganisasjon for gravide, fødende og nybakte foreldre.

AV SIV-LISE BENDIXEN STÆRK OG
INGEBORG ALTERN VEDAL

Oppslag i media i februar og mars 2006 avslørte at mange kvinner ble avvist fra Ullevål sykehus etter at de var kommet i aktiv fødsel. I en situasjon hvor forutsigbarhet og trygghet er essensielt ble fødende avvist per telefon, med beskjed om å reise til et annet sykehus, enten i Bærum, Lørenskog, Drammen eller Hønefoss. Selv med få minutter mellomriene fikk ikke kvinnene komme til undersøkelse. Løfte per brev om fødeplass holdt ikke.

KAOTISK I OSLO

Aksjonen startet som et opprop mot fødekaoset og mangelen på informasjon, en underskriftskampanje som bare skulle vare en måned eller to. Initiativtaker var Ingeborg Altern Vedal, som da ventet sitt andre barn. Ingeborg fikk raskt selskap av flere engasjerte småbarnsmødre, og jordmorforeningen (DNJ) ble en viktig støttespiller. I april ble det arrangert et åpent møte sammen med DNJ og det ble åpenbart at vi som småbarnsmødre ikke var alene med våre bekymringer.

Vi gravde oss ned i statistikk og dokumenter og det ble tydelig at det

måtte et større press til enn det et enkelt opprop kunne bidra med. Gjennom et åpent brev til Helse Øst krevde vi flere fødeplasser og bedre informasjon. Vi har hatt møter både med helseforetakene og departementet, men har fått få innrømmelser eller løfter om handling. Noe har vi likevel vært med på å oppnå: området har fått 400 flere plasser, bl.a. på det nye Føderiket.

PROBLEMER MANGE STEDER

Gjennom arbeidet med aksjonen har vi sett at brukere mange steder i landet opplever problemer. Noen mangler kommunal jordmor; noen får ikke ambulanse eller jordmorfølge tross lang reisevei; noen har fødestue, men ønsker fødeavdeling; mens noen sliter med feriestenging uten gode alternativ. Jevnt over er det mangel på prioritering av gravide, fødende og familier i barsel. Denne nedprioriteringen gir økt risiko for fysiske og psykiske skader – som ofte blir dyrere enn en investering i bedre omsorg ville vært!

Aksjon mot fødekaos er fortsatt en ad-hoc gruppe. Vi er en løst sammensatt gjeng av småbarnsmødre som bor i Oslo og Akershus, og driver aksjonsarbeidet parallellt med jobb, familie og studier. Vi har knyttet til oss kontakter i

bl.a. Alta, Narvik, Bjugn, Volda, Lærdal og Kristiansand, og aksjonen har slik blitt mer landsomfattende. Vi er også med på departementets arbeid med ny plan for svangerskaps-, fødsels- og barselomsorg, og forsøker der å snakke for alle brukere i hele landet.

På sikt håper vi at arbeidet vårt kan drives videre i en mer organisert form. Vi ønsker hjelp til å starte en bred interesseorganisasjon som jobber for en god fødselshjelp og svangerskaps- og barselomsorg for småbarnsfamilier i hele Norge. Vi mener det er behov for en sterk brukerorganisasjon som kan arbeide både med lobby og med praktisk hjelp og veiledning til familier.

FAKTA

Aksjon mot fødekaos ønsker at alle som føder barn i Norge skal få den **omsorg** de trenger, bli møtt med **respekt** for sine valg og ønsker, og til enhver tid gjennom svangerskap, fødsel og barseltid føle seg **trygge**. Startet våren 2006 i Oslo. Ad-hoc, vurderer å starte organisasjon. Se www.altern.no

BABY-BOOM PÅ NEDLEGGINGSTRUET FØDESTUE

I løpet av en time ble det født tre babyer i Brønnøysund – på fødestuen som egentlig skulle vært nedlagt. To av mødrene som fødte, ville aldri ha rukket fram til sykehuset i Sandnessjøen dersom de hadde måttet reise dit. Mange fødestuer befinner seg i dag i faresonen på grunn av for få fødsler. For mange kan nedlegging av nærtilbudet bety økt sannsynlighet for transportfødsel. Nasjonalt råd for fødselsomsorg mener at Stortinget bør kutte antall fødselsinstitusjoner. De mener at små fødestuer bør legges ned, og at fødeavdelinger med under 400 fødende degraderes til fødestuer. Dette begrunner de med at det høye antallet fødselssteder i Norge går ut over sikkerheten til de fødende.

ALINE ER 100 ÅR

I 1907 tok kvinnesaksasjonen Katti Anker Møller initiativet til å etablere ”Foreningen for hjemløse mødre og spedbarn”. De første årene deltok kvinnene selv til hjemmets økonomi ved å selge morsmelk. I løpet av de hundre årene som nå har gått siden den gang, har flere tusen Oslo-barn fått hjelp. Barne- og Familieetaten åpnet tidligere i år en utstilling som viser arbeidet gjennom 100 år.

Utstillingens ambisjon var å skape refleksjon rundt ivaretagelsen av de aller svakeste i samfunnet vårt. Aline spebarnsenter har i dag skiftet navn til Aline og Frydenberg barnevernssenter og fungerer som en akutt- og utredningsinstitusjon for barnevernet i Oslo for barn mellom 0 og 2 år og deres familier.

JORDMORJUBEL FOR HELTID

«La oss få hele stillinger, ba 18 jordmødre med deltidsstillinger ved Ullevål universitetssykehus.» Mange av dem fikk det. Ledelsen ved sykehuset bevilget tre millioner kroner beregnet brukt til å heve stillingsbrøken for deltidsjobbende jordmødre opp til full tid. ”Vi i Den Norske Jordmorforening håper at fødeavdelinger i resten av landet følger vårt eksempel”, sa hovedtillitsvalgt for DNJ ved Ullevål sykehus, Lena Hinrichsen, til Dagsavisen.

Dette brevet ble sendt til Helse- og omsorgsdepartementet 4. november i år.

NASJONAL STRATEGI FOR SVANGERSKAPS-, FØDSELS- OG BARSELOMSORG INNSPILL FRA NORGES KVINNE OG FAMILIEFORBUND

Norges Kvinne- og Familieforbund (K&F) er glad for arbeidet med en nasjonal strategi og håper dette fører til en bedre svangerskaps-, fødsels- og barselomsorg.

Det er viktig at den gravide beholder valgfrihet og nærhet til fødetilbudet og K&F vil understreke at lokale omsorgstilbud må ivaretas.

Retningslinjene for svangerskapsomsorgen sier at kvinner bør møte så få fagpersoner som mulig, og K&F mener at dette må være et mål også i den nye strategien. Dette vil føre til trygghet hos den gravide, hennes familie og befolkningen.

Et av virkemidlene vil være styrking av helsestasjonene, noe som er nevnt som et tiltak i problemnotatet.

K&F ønsker å kommentere stillingsbrøker for jordmødre i kommunene. I mange tilfeller er de alt for små. Vi mener at dette kan være en medvirkende årsak til rekrutteringsproblemer. Men enda viktigere er at ved økning av stillingsbrøker og antall stillinger vil det føre til et bedre omsorgstilbud for gravide, fødende og barselkvinner.

K&F ønsker også en ny vurdering av trygderefusjon for jordmødre. Jordmødre må sees på som forebyggende tilbud, og derfor er det viktig at jordmødre ikke brukes til inntjening.

Derimot må tilbud hjemmefødsler bestå, og jordmortilbud hertil må ha akseptabel refusjon.

Med vennlig hilsen

Norges Kvinne- og Familieforbund
Ann-Louis Nordstrand
Forbundsleder

ALKOHOLFRITT SVANGERSKAP ER BEST FOR BARNET

I SIN FOLDER "ALKOHOLFRITT SVANGERSKAP" SKRIVER SOSIAL- OG HELSEDIREKTORATET:

"Barnets hjerte og andre organer utvikler seg gjennom hele svangerskapet. Nyere forskning viser at selv små mengder alkohol kan forstyrre denne utviklingen. Det kan føre til at barnet vil slite med blant annet konsentrasjonsproblemer og lærevansker senere i livet."

"Når du drikker øl, vin eller brennevin suges alkoholen raskt opp i blodet og fraktes til de ulike organene i kroppen. Når du er gravid går alkoholen ufortynnet gjennom morkaken og over i barnets blodomløp. En del av alkoholen du drikker,

kommer også over i fostervannet som fosteret drikker. Barnet får dermed i seg mer alkohol enn mor og bruker lenger tid enn mor på å bryte ned og få alkoholen ut av kroppen."

"Alle celler og organer kan bli påvirket når fosteret utsettes for alkohol. Hjernen er spesielt sårbar fordi den utvikler seg gjennom hele svangerskapet og fram til fødselen. Selv små mengder alkohol kan forsinke barnets mentale utvikling. Jo mer alkohol du drikker, desto større risiko er det for at barnet blir skadet og at skadene blir alvorlige."

"Alkohol er negativt for barnet gjennom hele svangerskapet. Derfor bør du tenke gjennom alkoholvanene dine allerede nå du planlegger å bli gravid."

"Det viktigste for deg og barnet ditt er at du ser framover. Har du drukket alkohol tidlig i svangerskapet, er det viktig at du kutter helt ut nå. Hver alkoholfri dag teller positivt. Tiden uten alkohol øker sjansene for at barnet får en normal utvikling."

Kilde: Sosial- og helsedirektoratet

AMMING MOT DIABETES

Sosial- og Helsedirektoratet anbefaler at spebarn fullammes til de er seks måneder gamle og at de får morsmelk til de er minst ett år.

Nå viser ny forskning at amming kan beskytte mot utviklingen av diabetes type 2 senere i livet. Undersøkelsen viste at de barna som ble ammet i tillegg hadde noe lavere insulinkonsentrasjoner som voksne. Spebarna som ble ammet ble også funnet å ha lavere konsentrasjoner av blodsukker og insulin enn barn som får morsmelkerstatning.

Et problem i vår tid er at miljøgifter finner veien til morsmelken. En japansk studie har påvist så mye som 30 % lavere dioksininnhold i morsmelken til mødre som fikk tilskudd av ferskvannsalgen chlorella pyrenoidosa, i forhold til mødre i kontrollgruppen. Dette igjen har vist seg å ha gunstig effekt på forebygging av allergier hos barnet.

Kilde: Mat & Helse

KVINNEHEELSE

Hvert minutt dør en kvinne av komplikasjoner relatert til svangerskap og fødsel. 19 av 20 land med den høyeste dødeligheten er land sør for Sahara.

Hvert år er det mer enn tre millioner dødfødsler og 200 000 nyfødte barn dør av Malaria. For hvert nyfødt barn som dør er det minst 20 andre som rammes av fødselsskader, infeksjoner, komplikasjoner, for tidlig fødsel og andre skade som kan følge barnet resten av livet.

Kilde: Leger uten grenser

PAPPAPERMISJON

Stadig flere fedre tar ut mer enn de obligatoriske pappapermisjonsukene. Dette viser tall fra NAV. I første halvår i år tok 13 prosent av fedrene mer enn åtte ukers permisjon, mens andelen i samme periode i 1998 var på knapt 8 prosent. I 2005 ble fedrekvoten utvidet fra fire til fem uker, og i fjor ble den utvidet til seks uker.

(NTB)

Livskvalitet

– HÅP OG POSITIVITET

Vi lever i en tid med store utfordringer. Nyhetsbildet fylles av informasjon om uløste problemer, uroligheter, urettferdighet, vold og lidelse. Dersom vi skal takle alt dette på en konstruktiv måte, der målet er å skape et samfunn med livskvalitet for alle mennesker, må vi aldri tape håpet og det positive av syne. Vi har ikke råd til å la det negative få overtaket på oss og bringe oss ut av stand til å handle.

AV TORIL SONJA GRAVDAL

Positivitet er en kilde til kreative handlinger. Positivitet bærer i seg spiren og håpet om at noe skal utvikle seg i riktig retning. Og er det noe vi trenger i vår verden i dag, så er det et slikt håp. En tro på framtiden, - på at det nytter og på at det vi gjør skal være spirer til noe større. Noe av det mest positive innstilte som finnes må være blomsterløken som blir satt i jorda med feil ende opp. I stedet for å gi opp og dø før den får spire, vokser spiren i vinkel og finner veien opp mot lyset.

Vi og vår verden står overfor store utfordringer, og det finnes helt klart en stor og overhengende fare for at vi kan komme til å føle oss makteløse og derfor også kan komme til å miste evnen til å handle.

Vi må ikke miste realitetene av syne, men det er samtidig umåtelig viktig at vi ikke lar pessimismen få overtaket i oss. Vi må tro på at det nytter! En mann ved navn Max Lerner sa engang: "Jeg er verken optimist eller pessimist. – Jeg ser mulighetene."

Kanskje har vi, som menneskehet, aldri hatt større utfordringer enn akkurat nå. Det unike er at vi samtidig sitter på alle svarene og løsningene. Med tilstrekkelig grad av positivitet og vilje til handling er det faktisk ikke usannsynlig at det er helt mulig for oss å lykkes. "Snøfnugg er noe av det skjøreste som finnes, men se hva de er i stand til å

utrette når de holder sammen." Mon tro om vi mennesker kan bli i stand til å utføre en like stor bragd? "Du har krefter du aldri ville drømt om. Du kan gjøre ting du aldri trodde du kunne. Det finnes ingen grenser for hva du kan gjøre bortsett fra grensene i ditt eget sinn", skrev en mann ved navn Darwin Kingsley. Jeg tror han har rett.

HVA ER POSITIVITET?

Kan det være å møte andre mennesker med et åpent sinn, - å legge følelsen av antipati til side og se hverandre uten å dømme eller trekke raske slutninger? Kan det være å tro at det nytter, og å se etter nye løsninger og ha mot og vilje til å prøve dem ut? Eller å gi oppmuntring, glede og støtte til andre mennesker, - og til seg selv...

Troen på at det nytter er grunnmuren i Norges Kvinne- og Familieforbund. Alle sakene vi har jobbet fram vitner om det. Vi har en historie å være stolte av, og vi kan velge å skrive en historie som vi også kan være stolte av.

KOLSLINJEN

AV GRETE BROBAKKEN

Mona Kraft (t.v.), Helga Sigurdardottir og Åse Castilla Løken betjener LHLs kolslinje på Glittreklinikken.

Har du kols eller er pårørende. Da kan du ringe gratis til LHLs kolslinje på Glittreklinikken, oppfordrer Åse Castilla Løken, en av tre sykepleiere som betjener hjelpetelefonen.

På 800 89 333 kan du få tips og råd hvis du selv har kols eller kjenner noen som har det. - Med til sammen 30 års erfaring som lungesykepleiere kan vi svare på små og store spørsmål om alt fra medisinbruk til røykeslutt, sier Løken, som forteller at det har vært mange telefoner siden starten i fjor. Kolslinjen er åpen mandag til onsdag: 11.00 – 15.00 og torsdag 15.00 – 20.00. Tjenesten er gratis hvis du ringer fra fasttelefon, mens det er egne takster fra mobiltelefon. Det er også en egen kolslinjeknapp på hjemmesiden til LHL og Glittreklinikken der du kan lese mer om kolslinjen og det flest folk lurer på.

- En typisk innringer har selv kols og vil vite hva han/hun kan gjøre for å få en bedre hverdag. Det er omtrent like mange kvinner og menn som ringer og telefonene kommer fra hele landet, forteller Åse Castilla Løken.

Dette er de spørsmålene flest som ringer inn til kolslinjen lurer på:

1. Hva er kols?
2. Hvordan kan jeg få diagnosen?
3. Jeg ønsker informasjon om inhalasjonsmedisiner (hvordan skal jeg bruke medisinerne mine, hvordan virker de?)
4. Hvorfor får jeg ikke inhalasjonsmedisinene på blå resept lenger selv om jeg har god effekt av dem?
5. Hvordan får jeg opphold til rehabilitering?
6. Hvor kan jeg få hjelp til røykeslutt?
7. Hva kan jeg gjøre selv for å forebygge utvikling av sykdommen?
8. Kan jeg lufte tanken og følelser for dere på kolslinjen?
9. Jeg skal til legen, kan kolslinjen hjelpe meg i forkant?
10. Hva kan /skal jeg spørre legen om?

Positiv særbehandling av jent

Kreativitet, natur og miljø er viktige stikkord for Ståvi/ Borkenhagen barnehage.

AV TORIL SONJA GRAVDAL

Da sønnen min var liten gikk han i Borkenhagen barnehage. Nå går han på videregående skole og er 17 år. Jeg har tilbragt noen flotte høstdager i hans barndoms barnehage, - som vikar. Barnehagen har skiftet navn til Ståvi. Den har to avdelinger, hver med 16 barn, og til sammen 9 ansatte. Så langt en nokså vanlig barnehage. Men likevel, noe er spesielt. De som jobber her blir her i årevis, og Ragnhild Oma, som er styrer, har vært her i 32 år!

"Det var helt tilfeldig at jeg begynte å arbeide med barn", forteller Ragnhild.. "Jeg visste ikke hva jeg skulle bli. Det var mor og far som foreslo at jeg skulle bli førskolelærer. I mange år hadde jeg vært speiderleder, så de så nok et potensiale hos meg."

Da Ragnhild begynte arbeidet i barnehagen var den ganske ny, bare 1 år gammel. Hun tok fatt på jobben med blanke ark og stort pågangsmot, og de positive tilbakemeldingene, som etter hvert kom fra foreldrene, gav inspirasjon til det videre arbeidet.

Jeg er nysjerrig på hvordan det kan ha seg at personalet i barnehagen er så

stabilt, og svaret burde vel egentlig ikke overraske; "Vi har et overordnet fokus på personalets trivsel. Når de som jobber her trives og får mulighet til utvikling, yter de optimalt. Bærum kommune har også et slikt fokus. De har forstått hvor viktig det er å gi de ansatte inspirasjon og vekst gjennom kursvirksomhet. Det er også viktig at barna trives, og at de opplever progresjon. De skal kjenne veksten fra de kommer hit som 2-åringer til de slutter her som 5-åringer. Et nært samarbeid med foreldrene er også fundamentalt. Barnehagen vår fungerer som et nettverk i nærmiljøet."

På midten av 90-tallet foregikk noe spennende i Borkenhagen barnehage. Det gjennomførte et prosjekt som de kalte "Positiv særbehandling av jenter og gutter". Hovedmålet var "Allsidig personlighetsutvikling", og for å nå dette målet ønsket barnehagen å utvikle de maskuline og de feminine sidene ved begge kjønn, dvs. det androgyne mennesket.

Fordi kjønnsidentiteten er formet allerede fra 2-års alderen, vet alle hva det betyr å være jente eller gutt, og i blandete grupper blir rollemønstret

derfor opprettholdt. Det gamle kjønnsrollemønstret blir også forsterket gjennom familie, forbilder, film og reklame. For å bryte dette mønstret valgte man å forskjellsbehandle jenter og gutter med det mål å utvikle spesielle ferdighetsmål hos kjønnene

Hos gutter ønsket man økt fokus på å vise omsorg og følelser, verbalisering av aggressivitet, bevissgjøring av sosialt engasjement og man ønsket å trene dem i samarbeid og i å ta ansvar.

Hos jentene ønsket man å lære dem å bli tøffere og modigere, å ta utfordringer, stå for egne meninger og å bli mer selvhevdende. For begge kjønn var det et holdningsmål å akseptere seg selv og andre, og et kunnskapsmål å lære anatomi om begge kjønn.

Man hadde også slike mål for personalet: Man søkte å finne arbeidsmetoder for bedring av adferd både hos barn og personale og å bli bevisst egne holdninger overfor jenter og gutter i det daglige arbeidet. Litteratur og forskning som viser hvordan gutter og jenter fungerer enkeltvis og i grupper fikk også en viktig plass.

En dag i uka skilte man guttene og jentene. Den ene avdelingen ble til et

ter og gutter

slags "stillerom", forbeholdt guttene, og den andre avdelingen ble "snekker-rommet" til jentene. Samtidig jobbet man hele tiden med personalets holdninger i hverdagen. Det ble lagt vekt på slike ting som å ikke avbryte jentene, å snakke til jentene som enkeltindivider - ikke som gruppe, "pytt-pytt"-holdning til "pysete jenter, og man ønsket å trekke dem mer fram (ta fingre ut av munnen, ta håret tilside, "vise ansikt" – her er jeg!) I forhold til guttene la man blant annet vekt på å lære dem å vente på tur, å snakke en om gangen, å gjennomføre påbegynte oppgaver, og å ha bevisst nærkontakt.

Prosjektet fikk omfattende omtale i presse og media, og ansatte i barnehagen holdt også foredrag for likestillingsutvalget i Bærum, for Kvinneutvalget i Akershus Lærerlag og på Østlandske lærerstevne.

I 1995 mottok de Likestillingsprisen for prosjektet.

Så tidlig som i 1992 fikk Borkenhagen også Miljøvernprisen for sitt omfattende miljøengasjement. I Miljøvernrapporten fra barnehagen for 1994/1995 kan man lese om kildesortering, kompostering, kjøkkenhage og økonomisparing, i tillegg til medlemskap som miljødetektiver i Blekkulffklubben og omfattende bruk av skog og natur som leke- og lærearena. I rapportens avsnitt om resultater leser vi: "Vi ser og hører miljøbevisste 5 åringer i Borkenhagen barnehage. Resultatene er lettest å måle hos dem. Men gjennom vårt bevisste og holdningsskapende miljøarbeid med alle barna hver år, vet vi at de får grunnleggende kunnskap. Foreldre gir tilbakemelding om at barna "oppdrar" dem til miljøarbeid hjemme. Vi ser også resultater med økende oppslutning om vårt loppemarked. Markering av miljøverndagen ved butikksenteret har også vært positiv. Personalet engasjerer seg sterkt i miljø- og naturarbeidet i barnehage. Alt vi gjør er en naturlig del i vårt arbeid med barna." I 1999 fikk de Miljøvernprisen enda en gang!

Full barnehagedekning har vært en mye omtalt de senere årene. Det må imidlertid være et viktig poeng at vi, når vi snakker om omsorg for barn, snakker vel så mye om kvalitet som om kvantitet.

Vi må ikke komme dit at det å "få plassert" barna et sted mens mor og far er på jobb, blir så viktig at vi glemmer nødvendigheten av at omsorgen innehar fundamentale verdier. Borkenhagen er en kvalitetsbarnehage. Det samme er barnehager drevet av våre lokallag over hele landet. Barnehage – det skal ikke bare være et sted å være, men et sted å vokse. Det er ikke oppbevaringsplasser vi ønsker oss, men gode omsorgsplasser for barna og barnebarna våre.

KOMMUNE STJELER FRA PRIVAT BARNEHAGEEIER

På Jessheim har et av lokallagene til Norges Kvinne- og Familieforbund drevet barnehage i mer enn 40 år. Nå har Ullensaker kommune tatt tilbake tomten som barnehagehuset

står på, og bestemt at huset skal rives. "Raust og gavmildt" har de påtatt seg rivekostnadene, slik at Kvinne- og Familieforbundet ikke påføres utgifter. Noen økonomisk kompensasjon utover dette ønsker ikke kommunen å betale.

Huset er på ca 200 kvadratmeter og fikk nylig en takst som sa at teknisk verdi på boligmassen, uten tomt, er 800 000,- kr. Det er fortsatt fullt brukbart til kursvirksomhet og annet som forbundet måtte ønske å bruke det til. Tomten eies imidlertid av Ullensaker kommune, som på slutten av 50-tallet fattet et politisk vedtak som sa at Jessheim Husmorlag skulle få lov til å bygge hus der. Nå tar de, uten videre, tomten tilbake, fordi de utvider sin egen barnehage.

Barnehagen i Husmorhuset har vært et kjærkomment tilbud til kommunens barn gjennom 40 år. Det har også tidligere kommunale politikere skjønnet og verdsatt. Kunne ikke kommunen gitt oss en litt bedre behandling etter alle årene med verdifull innsats enn å nedskrive verdiene våre til kr 0,-?

Jessheim barnehage hadde en takst på 800 000 kroner. Nå er barnehagen borte. Det er pengene også!

NORDENS KVINNEFORBUNDS SOMMERKONFERANSE 2008

Sted: Akureyri Island

Tid: 19.-22. juni 2008

Akureyri har 16.700 innbyggere og ligger helt nord på Island. Byen har vært kultur- og skoleby i mange år. Der er flere museer, profesjonelt teater og symfoniorkester.

Det går fly flere ganger om dagen fra Reykjavik til Akureyri, og man kan også ta buss fra Reykjavik.

Invitasjon fra vår islandske søsterorganisasjon er ikke kommet når dette bladet trykkes, men den blir lagt ut på hjemmesiden så snart som mulig, og den kommer også i medlemsbladet nr 1-2008. Over nyttår vet jeg sikkert mer om konferansen. Ring meg på tlf 97729703. Og noter datoen alt nå!

Vera Welle

Omsorg har sin plass i alle faser av livet. Noen ganger er omsorg og deltagelse i andres liv det som skal til for at mennesker blir i stand til å klare livsreisen videre. Når tapet av mennesker man er glad i leder en inn i bunnløs sorg, blir det tydeligere enn noen sinne hvor viktig det er at vi mennesker har omtanke og vilje til å stille opp for hverandre.

«Hva skal vi med stjerner

«Ordet konfrontasjon er avledet av latinske con, som betyr «til», og frons, som betyr panne. Det handler om å bli stilt overfor noe, og innebærer et møte med virkeligheten slik den faktisk er. Den som går inn i dette arbeidet alene er mye, mye mer sårbar enn den som har bakkemannskaper eller et støtteapparat rundt seg. Det er derfor Per Arne og jeg ønsker at denne boka kan være ett av mange bidrag til å inspirere frem et utvidet og mer bevisst engasjement rundt i landet vårt når det gjelder sorgarbeid og sorgarbeidere.» Dette skriver Espen Olafsen i boka «Hva skal vi med stjerner nå?», som han har skrevet sammen med Per Arne Dahl, og som kom ut nå i høst.

Julen 2004 reiste Elfrid og Espen sammen med de to barna sine, Balder og Frøya, på ferie til Thailand. Bare Espen og Balder kom hjem igjen.

Ingen av oss klarte å forbli uberørt av tragedien som utspant seg da kjempebølgen reiste seg og forandret livene til flere tusen mennesker.

Espen reddet seg fra det ville vannet høyt oppe i et kjempetre. Balder klamret seg fast til en dør. Frøyas hånd ble revet ut av pappas. Det var det siste Espen så til veslejenten si. Elfrid og Espen møtte hverandre i et kjærlig blikk mens de begge kjempet for livet i vannmassene. Slik tok de farvel med hverandre.

Hvordan overlever man slike traumer?

Hvordan kommer man videre? Espen og Balder har klart det.

Da jeg en dag møtte Espen i butikken, fortalte jeg at jeg gjerne ville skrive om boka i medlemsbladet vårt. Etter å ha gitt uttrykk for at han syntes det var hyggelig, la han til: "Det er viktig for meg at dette ikke bare er en "tsunamibok". Først og fremst handler den om det å stå i livet."

Disse ordene ble stadig tydeligere for meg etter hvert som jeg leste boka, og jeg fikk et ønske om å prate mer med Espen. Det fikk jeg mulighet til noen dager senere.

Espen er en mann som har forstått at det å være ydmyk er en viktig nøkkel i livet. Samtidig utstråler han styrke, og som fotballtrener har han solid kunnskap om det å være målrettet. Det må være samspeillet mellom disse viktige egenskapene som har gjort at han har klart å skape et liv videre for seg selv og for Balder, tenker jeg.

nå?»

Espen forstod tidlig at det sorg-arbeidet han stod overfor var så omfattende at det ville bli altfor vanskelig å gå igjennom denne prosessen alene. Da han ba om hjelp ble han overveldet over hvordan familie og venner stod klare. I boka forteller han om kameraten som sa at han og andre venner ønsket å stille opp, men som samtidig uttrykte redsel for dette som var så stort og ukjent. "Det forstår jeg", svarte Espen. "Men vit at det jeg er ute etter er tilstedeværelse, slitesterk tilstedeværelse. Jeg trenger gode samtalepartnere, hjelp til å få orden på praktiske ting. Og så trenger jeg at Balder er omgitt av gode voksenpersoner. Jeg trenger det i dag, i morgen og i lang tid framover. Jeg

trenger derimot ikke medlidenhet."

Espen tok også imot profesjonell hjelp, og han deltok jevnlig i en sorggruppe. Balder fikk hjelp gjennom leketerapi og samtaler. I sorgruppen møtte Espen mennesker som hadde gått igjennom sorgen over å ha mistet hele familien sin, noe som gjorde sterkt inntrykk på ham, og som viste ham at han faktisk hadde en fortrinn på sin vei til å skape en framtid; Han hadde Balder med seg videre.

Bare tre dager etter tsunamien sa Espen: "Nå må du og jeg, Balder, forsøke å pusle livet sammen igjen." Jeg tenker at boka handler om akkurat dette puslespillet, som spenner fra gjenopplevelse, bearbeiding av sorg og glimt inn i alle livets fasetter. Den

handler om egen målbevissthet og om samspillet mellom mennesker. Fordi boka har et språk som er bærer av en slags ydmykhet, tar den leseren med på en reise der også den enkelte kan oppleve å møte eget liv.

"Motivasjonen for å gå i gang med skriveprosessen har vært delt", skriver Espen i forordet. "Dels har bearbeiding vært viktig, men ønsket om å utgi bok har vært motivert ut fra tanken om at min historie kanskje kan være til hjelp for andre som måtte stå midt oppe i sin egen tsunami."

God beredskap stadig viktig

- I et høyteknologisk og sårbart samfunn må det settes høye krav til god beredskap på mange samfunnsarenaer, sier styreleder Gretha Thuen i Kvinners Frivillige Beredskap (KFB).

- Både KFB og medlemsorganisasjonene helt ned til enkeltmedlemmer må bidra til å påvirke beredskapstanken både sentralt og lokalt, mener hun.

AV JAN ERIK THORESEN

- Det er både viktig og nødvendig å rette krav og henvendelser til de som har ansvar, fortsetter Thuen. – En utfordring for KFB's lokallag vil være å sette seg inn i den respektive kommunes sårbarhetsanalyse, finne de svake punkter og øve påvirkning for å gjøre lokalsamfunnet mer trygt og robust når ulykker og katastrofer måtte oppstå. Dette gjøres flere steder i dag, men vi må få et økt engasjement i enda flere kommuner. Både under katastrofeøvelser og når ulykker oppstår avdekkes det svakheter i beredskapen. En er gjennomgående ikke godt nok forberedt når noe skjer, mener KFB's styreleder.

Hun er opptatt av egenberedskapen og at hver enkelt av oss skal føle ansvar og engasjere seg i formidling av kunnskap om det til andre.

VIKTIGERE DEL AV HVERDAGEN

- Som et frivillig samarbeidsorgan for 8 frivillige organisasjoner har KFB en stor oppgave både når det gjelder informasjonsformidling og påvirkning av beslutningstakere innen sivil og militær beredskap. Vi skal styrke det

sivile samfunns muligheter til å møte krisesituasjoner og si ifra når vi ser brist og mangler, gjerne sammen med medlemsorganisasjonene. På de ulike offisielle beredskapsarenaer har det tradisjonelt sett vært menn som har rådet grunnen. Over tid har både KFB og de enkelte medlemsorganisasjoner kommet på banen i stadig sterkere grad og spilt inn sine synspunkter.

Vi ser i dag at kvinners stemme i sterkere grad enn tidligere har slått igjennom når det gjelder Forsvar og

beredskap. Blant annet kommet flere kvinner i toppstillinger både innen for sivil beredskap og i Forsvaret. I utgangspunktet ligger beredskapstanken i kvinnenes gener. Omsorgen for barn og familie har ligget der siden tidenes morgen. Det er kvinnene som tradisjonelt har passet hverdagsberedskapen i hjemmet. I boken *Kvinnenes Forsvarshistorie* kan vi lese om kvinnenes innsats i krig, om kvinner som fikk meget farlige oppdrag ut fra tanken om at de ville slippe lettere unna mistanke og gjennom kontroll. Til tross for dette har historieskriverne mest fokusert på menns innsats mens kvinners innsats har helt opp til vår tid nærmest blitt usynliggjort. Dette er nå på god vei til å endres, sier Gretha Thuen entusiastisk.

MESTRINGSFØLELSE GIR TRYGGHET

Når ordet beredskap nevnes, tenker kanskje de fleste på Forsvaret, matvarelager eller vaksine mot smittsom influensa. Og tenker en etter er vi jo alle nødt til å tenke forebygging og beredskap i hverdagen. I løpet av en vanlig dag foretar vi alle mange risiko-vurderinger; kan jeg gå over gaten nå? Skal jeg legge om til vinterdekk nå eller er det sannsynlig at vinteren holder seg borte et par uker til? Har vi brød nok i huset til matpakkene i morgen? Hva gjør jeg hvis strømmen går? Har jeg da en lommelykt tilgjengelig?

- Bevisstgjøringen rundt egenberedskapen og videreføringen av erfaringer og synspunkter overfor beslutningstakerne som er viktig for oss. At vi har tenkt igjennom situasjoner som kan oppstå, gir større trygghet og gir bedre mestringsfølelse. Likeledes må vi si ifra dersom vi mener at kommunen eksempelvis ikke har god nok beredskapsplan. KFB bør således være representert i kommunenes beredskapsråd. I KFB står tanken om totalberedskap sentralt. For å skape et robust og trygt samfunn må de

Gretha
Thuen

ere

militære og sivile beredskapsressursene forenes på en slik måte at unge kvinner- og menn – kan utføre nyttige oppgaver i fredstid en kortere periode av ungdomslivet. På denne måten vil hver enkelt av oss ikke bare lære noe som er til nytte for en selv, men også for andre, påpeker styrelederen.

SPENNENDE UTVIKLING

Gjennom sine lokale nettverk deltar KFB's medlemmer på øvelser og er klare til innsats når lokale beredskapsmyndigheter og redningsetater har behov for det.

- Hjelpen kan være i form av støttefunksjoner på flere nivåer innen logistikken. Ivaretagelse av pårørende er typiske eksempler på oppgaver som naturlig ligger til rette. Gjennom vårt kurs "Psykisk Førstehjelp", lærer vi opp medlemmene til å kunne delta aktivt i samarbeid med de lokale helsemyndigheter. Vi er nå opptatt av å synliggjøre KFB overfor viktige mål-grupper. Nylig kom vår nye hjemmeside på lufta. I løpet av senhøsten presenterer vi en vitalisering av KFB-bladet som omdøpes til "Trygge Samfunn", nettopp for å speile det som er vår målsetting. Vi er opptatt av å være aktuelle og brukervennlige. Også andre tiltak vil bli satt ut i livet for å stimulere beredskapstanken, forteller Gretha Thuen.

- De frivillige organisasjonene spiller en sentral og viktig rolle i samfunnet. Vår rolle som pådriver vil ikke bli mindre viktig i fremtiden. Beredskapsengasjementet vil kunne gi både KFB og medlemsorganisasjonene goodwill og kanskje åpne for å ta ansvar for nye oppgaver, avslutter hun.

Respekt settes høyt

Av TORIL SONJA GRAVDAL

Gjennom 20 år jobbet Kristin Kolstad-Aagaard som prest, før hun for litt over 5 år siden startet sitt eget begravelsesbyrå. Akasien kalte hun det, - et navn som er valgt med omhu. Akasie er et tre som kan vokse på ørkenlignende steder. Det har en hard vedstruktur, og kan ha både blomster og torner. Slik symboliserer det både styrke, håp og mangfoldighet.

Selv er Kristin kristen, men hennes fokus er hele tiden å hjelpe etterlatte uavhengig av om de tilhører en annen religion eller om de ikke har noen tro i det hele tatt. "Jeg er opptatt av enkeltmenneskers verdi. Alle er like mye verd, og den døde skal behandles med respekt, på samme måte som de pårørende også alltid skal behandles med respekt", sier hun.

"Familien må få ha det avgjørende ordet i forhold til hvordan de ønsker at seremonien skal være. I denne sammenhengen er det imidlertid også viktig, og riktig, at avdødes ønsker blir tatt hensyn til.

Seremonier kan være svært forskjellige. Noen ønsker å ha det helt ordinært, andre ønsker bare stillhet, og noen ønsker kanskje bare musikk. Vi veileder de etterlatte ut fra de begrensningene som lovgivningen og de fysiske forholdene setter. Mange er nok ikke klar over hvor stort byråkratiet rundt dødsfall og begravelser er. Det er veldig mye som må ordnes og det er mange

viktige avgjørelser som skal tas i løpet av kort tid. Innen et par dager skal alle formelle papirer være i orden, og innen åtte dager skal gravferden være gjennomført. Bare helt unntaksvis og under spesielle omstendigheter kan man få utsettelse i forhold til gravferden.

"Det som skjer de første dagene etter et dødsfall er en viktig del av sorgprosessen. Det samme er avskjeden og begravelsen. De pårørende opplever det ofte som godt å få være med å velge seremonisted, blomster, musikk, tekster og prest eller forreter. Avskjeden med den døde betyr også mye. Den skal oppleves som personlig og den skal være slik som familien ønsker. Personlig tror jeg at det å se den døde kan være en viktig del av sorgarbeidet for mange, for å komme videre i livet, men folk må få velge dette selv. Vi veileder dem hele tiden så godt vi kan til å ta de valgene som er riktige for akkurat dem. Hos oss har vi åpen vakt-telefon 24 timer i døgnet. Vi er alltid tilgjengelige."

Noe som er litt spesielt for Akasien er at de aller fleste som arbeider her er kvinner. Selv om kvinnelige begravelsesmedarbeidere etter hvert er blitt mer vanlig, er dette en bransje som tradisjonelt har vært dominert av menn. "Det hender vi får positive tilbakemeldinger på at vi er kvinner", sier Kristin, og fortsetter: "Det er en helt spesiell jobb å drive et begravelsesbyrå. Døden blir en del av hverdagen, og ofte er den brutal. Det som motiverer meg er at jeg får anledning til å hjelpe mennesker som er i en vanskelig fase av livet. Likevel tror jeg ikke at jeg hadde klart det uten positive tilbakemeldinger fra de pårørende", avslutter hun.

På gjensyn, Afrika

Angelina fra GADECE holder foredrag for Kuruwo-gruppen om mikrofinans.

Fra seminaret

Jeg var så heldig å få mulighet til å delta på reise til våre prosjekter i Afrika denne høsten. Det ble en uforglemmelig tur!

AV ANN-LOUIS NORDSTRAND

K&F har to prosjekter i Afrika som er støttet gjennom FOKUS, ett i Uganda og ett i Kenya. En viktig del av prosjektarbeidet er å følge opp våre partnere, og dette fikk jeg altså anledning til delta på.

Vi var fire fra vårt internasjonale utvalg som reiste ut fra Gardermoen 24. august – Kristin Hansen, utvalgsleder, Anne Marit Hovstad, prosjektleder, Anna Solberg, kasserer, og meg. Av oss fire var jeg den eneste som ikke hadde vært i Afrika tidligere, og jeg var glad for å kunne dra nytte av de andres erfaringer både i forkant av reisen og underveis.

Vår partner i Kampala, Uganda, er COWA (Companionship of Works Association), en organisasjon som driver skolen CVTS (Centenary Vocational Training School). Skolen tilbyr yrkesopplæring til ressursfattige og foreldreløse jenter. Opplæringen består av to hovedretninger, søm av klær/broderi og matlaging.

I Kisumu, Kenya, samarbeider vi med GADECE (Gender and Development Center). Prosjektet her skal gi kvinner kunnskap om sine

juridiske rettigheter. Senteret lærer opp paralegals ("barfotadvokater") og driver også med mikrokreditt.

I tillegg til prosjektene i Kampala og Kisumu har K&F også gitt direkte støtte til ett prosjekt i øst-Uganda, Kuruwo i landsbyen Kawo, og vi hadde satt av tid til besøk her også.

Et viktig formål med reisen var å arrangere et seminar i prosjektarbeid for våre partnere, og der deltok representanter fra alle disse tre prosjektene. Støtte til gjennomføringen av dette seminaret fikk vi fra FOKUS. Dette ble en videreføring av allerede igangsatt nettverksbygging våre partnere imellom, og var veldig interessant og nyttig for alle sammen. Seminaret fant sted i Kampala og varte tre dager, for det meste bestående av foredrag og gruppearbeid, men det var også lagt inn besøk i en landsby hvor en manns engasjement var blitt til et landsbyprosjekt som involverte alle.

Under seminaret var det i tillegg til rent prosjektarbeid også foredrag om blant annet menneskerettigheter og vold mot kvinner. Kvinnene i Afrika lever i en hverdag som er veldig annerledes en vår. Mens tall fra Norge viser at omtrent 25% av kvinner har

opplevd vold i nære relasjoner, er tallet fra Uganda 78%. Likevel – kampen mot vold mot kvinner er den samme uansett hvor i verden man kommer. Også her ser vi nytten og viktigheten av internasjonale kvinnettverk.

Etter endt seminar startet vi reisen til øst-Uganda hvor vi besøkte landsbyen Kawo og kvinnegruppen der. Med oss hadde vi en ansatt fra GADECE i Kenya som der arbeider med mikrofinans. Hun holdt et foredrag om sitt arbeid og var til inspirasjon for Kuruwo-gruppens ønske om oppstart av eget mikrofinans-prosjekt.

Vi kjørte videre til Kenya hvor vi besøkte GADECE i Kisumu. Senteret har bygget opp et nettverk av grupper innenfor sin opplæring av paralegals. De har svært gode resultater og tett kontakt innenfor sitt nettverk og med sitt mikrofinansprosjekt.

Vi besøkte COWA-prosjektet i Kampala både før og etter besøket i Kenya. Skolen gir jentene yrkesutdannelse, og jentene derfra har et veldig godt yrkesmessig omdømme. Etter endt skolegang har jentene en utdanning som gjør dem i stand til å forsørge seg selv, og skape seg et godt liv.

Vårt internasjonale nettverk er veldig viktig. Samarbeid med kvinner i andre deler av verden hvor vi kan dra nytte av hverandres kompetanse fører til felles fremdrift i felles sak.

En stor del av vårt prosjektarbeid dreier seg om bistand til kvinner i deres arbeid. Dette er et veldig viktig og givende både for oss og for våre prosjektpartnere. Og det nytter! K&F kan vise til veldig gode resultater i prosjektarbeidet, og det skyldes også den oppfølgingen våre prosjekter får. Vårt internasjonale utvalg gjør en kjempejobb.

I tillegg er verdien av nettverkbyggingen vi er en del av. Kvinner over hele verden som samarbeider om sak og lærer av hverandre. Vi ser hvilke likehetspunkter vi har og bygger hverandres kompetanse innen felles saker. Dette er spennende og her har vi mye å hente.

Jeg er full av inntrykk etter min første tur til Afrika. Kulturen, kontrastene, fattigdommen, maten og ikke minst menneskene – styrken, livsgleden og hjerteligheten.

Min bestemor fortalte meg før jeg reiste at man sier ikke farvel til Afrika når man reiser derfra – man sier på gjensyn. Jeg forstår nå hva hun mener. Hun er en klok dame, min Bestemamma.

Du kan lese rapporten fra prosjektreisen og seminaret på våre hjemmesider.

FOKUS kan du lese om på www.fokuskvinner.no

GAVE FRA FJELLSRUD SKOLE

Kristin Hansen åpner et av rommene i den renoverte bygningen.

hadde bildet av denne bygningen fra tidligere besøk, var dette en total forandring. Gaven fra Fjellsrud Skole har bidradd til en heving av standarden på skolen. I forbindelse med vårt besøk ble det renoverte bygget høytidelig og offisielt åpnet, rom for rom!

Fjellsrud Skole i Lørenskog ga pengene de fikk inn på aksjonsdagen i 2005 til vårt prosjekt i Kampala. Hele kr. 112.000,- ble samlet inn og vi var helt overveldet. Vi diskuterte med skolen hva pengene skulle brukes til, og etter hvert kom vi frem til at en oppussing av det vi kaller for administrasjonsblokken på skolen hadde førsteprioritet. Arbeidet ble fullført i første halvdel av 2007. Bygningen rommer rektors kontor, skolekjøkkenet, datalabben og bibliotek. For de som

TREKNINGSLISTE MEDLEMSLOTTERIET 2007

1 Maleri	Odlaug og Per Kleven
1 Weekend på Radisson Sas Lillehammer	Kari Braathen
1 Digitalkamera	Vatne K&F-lag
1 Oleannajakke	Solfrid Hovland
1 Stort tretrau	Eva Ousbey
1 Heklet duk	Kaldvåg K&F-lag
1 Hjemmestrikket genser	Engavågen K&F-lag
1 " " "	Fauskanger K&F-lag
1 " " "	Solfrid Århus
1 Gavekort kr. 1.000.- Til Bords	Helga Heen
1 Enjo moppestativ/støvmopp	Kalvåg K&F-lag
1 Smykke	Ellen Telle
1 Dreid trebolle	Grethe Sund
1 " " "	Liv Knutsen
1 Maleri –Vebjørn Sand	Gunn Leiren
1 Trekantet sjal	Gudrun Ljones
1 Heklet løper	Tordis K. Hagen
1 Koffert	Kari Valen
1 par pulsvarmere + pannebånd	Margit Unneland
3 stk strikkede duker	Kjelkenes K&F-lag
1 stk Tursekk med K&F-logo	Siri Veum
1 " " "	Marianne Hammerstad
1 " " "	Edle Burgess
1 " " "	Risør K&F-lag
1 " " "	Ninni Rollstad
1 " " "	Eva Nystad
1 Halvårsabonnement på Dag og Tid	Regine Nielsen
1 " " "	Guri Teige
1 " " "	Enok Olsen
1 Quiltet juleløper	Birgit Amundsen
2 par hjemmestrikkede votter	Marthe Dragsund
1 par " sokker	Gullbjørg Ljones
1 " " "	Ingrid Waagen
1 par Kyrkjevotter	Ulla Eliasson
1 par strikkede tøfler	Andi Aastad
1 par sokker	Berit Tuwin
1 par Russelester (sokker)	Eskil Øvrebø
Quiltet stoff til veske	Kyrkjebø K&F-lag
1 stk brodert duk	Elverum K&F-lag
1 stk bilde "Rød sykkel"	Innvik K&F-lag
1 par sokker + 1 par votter	Esther Barane
1 Blomstervase	Audhild Vistnes
1 Tulipanvase	Anne Britt Pettersen
1 " " "	Gunhild Ness
1 Bok-Brødrene Grimms vakreste eventyr	Magnus Nikolai Mjøyen
1 " Krydder	Synnøve Runholdt
1 " Kokebok	Mathopen K&F-lag
1 Bok Himmelrommet	Janne Løkling
1 " Nordmøre med smørsida opp	Marianne Fredheim
1 " Feng Shui	Fauskanger K&F-lag
1 CD-klassisk musikk	Nelly Hoff
1 Gavekort 250.- blomster	Asbjørn Lundøy
1 pk håndlagde kort	Johanna Lillevik
1 " " "	Harald og Emil Pettersen
1 " " "	Reidun Lerheim
1 Stavmixer	Våge K&F-lag
1 Reproduksjon Skredsvig	Gunne Renslo
1 Tovet skjerg og pulsvarmere	Vigrestad K&F-lag
1 pk. Håndlagde kort	Berit Karin Øidvin Nilsen
1 Duk	Andi Ensrud Aastad

Krisesenteret i Romania åpnet

NYTT FRA PROSJEKTENE

AV PROSJEKTLEDER
ANNE MARIT HOVSTAD

Det er en klar og fin høstdag i Sibiu, Romania.. Vi er spente og opprømte. Krisesenteret i Sibiu skal åpnes. Norges Kvinne og Familieforbund er invitert til den høytidelige åpningen mandag 8.oktober. Leder av internasjonalt utvalg, Kristin Hansen og prosjektleder Anne Marit Hovstad samt Sonja Kjølraug fra Sogn og Fjordane krins reiste til Sibiu lørdag 6. oktober.

Vi blir sluppet inn på den lukkede gårdsplassen av daglig leder, Adrian Nistor. At en mann er blitt ansatt som daglig leder på krisesenteret, får oss til å stille mange spørsmål. Svaret vi fikk var at han var den best kvalifiserte, at han er utdannet psykolog og at det så ut som han kom vel overens med de kvinnene som allerede hadde kommet til senteret. En kvinnelig psykolog er også ansatt samt to faste nattevakter. Fire frivillige fra kvinnegruppen tar jevnlige vakter og har litt lønn.

Etter hvert kommer de andre medlemmene av gruppen for å delta på åpningen, samt en representant fra politiet, representanter fra andre organisasjoner og to journalister som vil dekke åpningen. Dette er et pionerprosjekt i Sibiu, det første krisesenteret i denne delen av landet.

Vi er enige om at Sonja Kjølraug fra Sogn og Fjordane krins skal "kutte snora" og foreta den offisielle åpningen. Det var i Sogn og Fjordane det hele startet, med hjelpesendinger fra kretsen til Romania så tidlig som i 1990. Siden den gang har det vært jevnlig kontakt mellom Sogn og Fjordane krins og kvinnegruppa i Sibiu. En gave fra internasjonalt utvalg blir overrakt, en reproduksjon av Nicolay Astrup, "Blomstrende epletre". Nydelig på vegg i oppholdsrommet! Etter hvert mange taler og ytterligere gaveoverrekkelser. Fra forbundet blir gitt en bordfane med vårt emblem. Til sammen har vi med oss kr.16.000,-

Utenfor senteret like etter åpningen.

som blir satt på en egen gavekonto. Noe skal brukes til leker til barn, bl.a er det tenkt på et lekestativ ute på gårdsplassen.

Krisesenteret ligger i en fredelig bydel av Sibiu, ikke mer enn 15 minutters gange fra Cristina Mates hjem hvor vi tre gjestene fra Norge har fått bo. Vi har vært med under hele planleggingen av senteret, både forprosjektet i 2006 og hovedprosjektet i 2007. Etter mange diskusjoner sa endelig FOKUS ja til at kvinnegruppen i Sibiu skulle få kjøpe et hus til krisesenter. Det var først et ønske at de skulle leie et hus, men i Romania ville dette være meget vanskelig. Men kjøpesummen måtte ikke overstige

1 millioner norske kroner. En stadig stigende inflasjon i Romania, gjorde at vi var engstelige for at vi allerede var for sent ute med kjøpet. Men akkurat da 1.ubetaling fra TV-aksjonen kom, i slutten av februar, var et passende hus til salgs og til en pris som lå langt under maksprisen som FOKUS hadde satt. Stor glede, både i Sibiu og hos internasjonalt utvalg. Kvinnene i Sibiu har jobbet hardt hele året. De har foretatt utbedringer på huset, ansatt personale og forberedt seg på å ta i mot kvinner som trenger et sted å være. Huset har et oppholdsrom, kjøkken, tre soverom, et kontor for personalet, samt et møterom/aktivitetsrom og et kontor for psykologen ved senteret. Dette kontoret har egen inngang fra gaten, slik at psykologen kan kontaktes uten at pasienten vet at det befinner seg et krisesenter innenfor. Kvinnene som kommer til krisesenteret blir henvist her gjennom sosialmyndighetene i byen. Da vi var der bodde der to kvinner med hvert sitt barn, i skrivende stund har nok en kvinne flyttet inn.

Vi ønsker Women's Association from Sibiu til lykke med det nye senteret! Vi skal følge dere i tankene! Til neste år håper vi å få en større delegasjon med på et besøk til Sibiu.

Ved overrekkelser av gaven fra utvalget.

K&F DELTOK PÅ INTERNASJONALE UKER HØSTEN 2007

Lørdag 22. var det åpning av internasjonal uke i Sogndal. Dette er et samarbeid mellom U D og FN- sambandet vest. Flere kommunale etater og organisasjoner deltok med aktiviteter og stands, bl.a fikk vi servert mye god mat med oppskriver fra flere land.

Det mest imponerende denne første dagen ble vel likevel det musikalske bestillingsverket, Tidenvatn, fra Karl Seglem. En musikalsk lydlek med djupt alvor på FNs tusenårsmål som bakgrunn.

FN-filuren var selvfølgelig på plass, til stor glede for alle barna. Sogndal hadde også besøk av en afrikansk gruppe som sang og danset så vi ble helt fascinert og glade i det flotte høstvær.

Tirsdag i samme uke var det K&Fs tur, da fortalte leder av vårt internasjonale utvalg, Kristin Hansen, om vårt prosjekt i Uganda.

FN-sambandet vest har tradisjon på internasjonale uker, både i samarbeid med U D og med Bergen Kommune. 20. oktober var det åpning av internasjonal uke i Bergen med FN- sambandet, som hadde hovedansvaret og ellers kommunen og fylkeskommunen som medspillere. Frivillige organisasjoner var invitert med og 40 organisasjoner svarte ja, deriblant K&F. Det var fantastisk å se så mange stands og så ivrige frivillige som arbeidet på Torgalmenningen den lørdagen. Og for et publikum. Ca. 100 000 mennesker var møtt opp på Toralmenningen i flott, men kaldt høstvær. To representanter fra Bergen-og Midthordland krets vaktet vår stand og delte ut brosjyrer, blader og ellers fortalte om K&F. Flott at vi kunne være en av de 40 organisasjonene en slik dag.

Taler, musikk og sang, dans appeller og mye mer fra scenen.

K&Fs internasjonale utvalgs seminar pågikk samme helg og ble omtalt både i "Ukas" flotte program og i annonser ellers. Alt sponset av FN-sambandet og kommunen.

Verdens musikk dager pågikk samtidig og var en del av internasjonal uke.

Som medlem i K&F og styremedlem i FN-sambandet vest var det en stor opplevelse å få være en del av dette. Jeg oppfordrer kretser og lag til å si ja til deltagelse dersom dere får forespørsel når eller om det blir internasjonal uke i deres krets/fylke. I høst var det også internasjonal uke i Trondheim.

Bjarnhild Hodneland

SLAVERIET LEVER FORTSATT

FN's arbeidslivsorganisasjon har et eget program for å bekjempe tvangsarbeid. Det er to år siden den avleverte en rapport som fortalte at minst 12,3 millioner mennesker arbeider som slaver verden over.

De arbeider på plantaser, i fabrikker og i gruver, som hushjelpere og som prostituerte.

En vanlig måte å gjennomføre slaveriet på er å holde arbeidere isolert og forlange at de betaler høye summer for mat og andre nødvendigheter. Slik synker de ned i stadig dypere gjeld til arbeidsgiveren sin og presses til å jobbe lange dager under forferdelige forhold.

En annen måte er trafficking over landegrensene. Kvinner og barn havner i situasjoner der de utnyttes som sexslaver eller blir tvunget til andre typer arbeid.

Det finnes også mennesker som holdes som slaver i private husholdninger, og fortsatt finnes det eksempler på at mennesker fødes som andre menneskers "eiendom".

www.ilo.org

www.antislavery.org

BARNESOLDATER

58 land er blitt enige om å forhindre at barn rekrutteres som barnesoldater. Ti av tolv land som, ifølge FN bruker barnesoldater, har nå skrevet under på en avtale der de forplikter seg til å jobbe for å avskaffe slik bruk av barn.

Kilde: Redd Barna

SEXTURISME

"Forbudet mot kjøp av sex må utvides til også å omfatte nordmenn på tur", mener Tove Smaadahl i Kriesentersekretariatet. "Det kan ikke være slik at det ikke skal være lov å kjøpe sex i Norge, mens det i det øyeblikk man befinner seg i et annet land skal være greit", sier hun.

(NTB)

ØNSKER DU Å GI ET BIDRAG TIL ET AV FORBUNDETS PROSJEKTER:

- COWA, Uganda
- Yrkesskole for unge jenter
- Legal Rights; Kenya
- Kvinners juridiske rettigheter
- Kriesenter i Romania
- Unit 2 - Sri Lanka

Bruk konto nr. 6034.56.35451,
Anne Marit Hovstad,
Fjæreveien 161, 4885 Grimstad

**Merk innbetalingen med det aktuelle
prosjekt du ønsker å støtte.**

JULEGLEDE

Jul skal være glede
juletre og julemat
barnelatter i hvert rom
skinkesteik og kakefat.

Men:

Vi har ikke lov å glemme
alle dem som ikke har
Om vi søker sannhet
er det her vi finner svar:
At det er vår plikt å jobbe
for at jorden blir et sted
der alle mennesker får kjenne
ekte julefred.

TORIL SONJA GRAVDAL

FN'S TUSENÅRSMÅL

I 2000 kom FN med en oppskrift på hvordan vi kan bekjempe fattigdommen i verden. Det handler om åtte felles mål, som skal nås innen 2015:

1. HALVERING AV VERDENS FATTIGDOM

Dette er et mål som nærmest kan høres utopisk ut, men som det likevel ser ut til at man kan klare.

2. UTDANNING FOR ALLE

Utdanning betyr mye for å bekjempe fattigdom, ulikhet, helse og sosiale vilkår. Det er også det viktigste grunnlaget for en stabil økonomisk utvikling.

3. FREMME LIKESTILLING

Utdannede kvinner har større valgfrihet i forhold til ekteskap, arbeidsliv og hvor ofte de får barn. De får større mulighet til å delta i og påvirke samfunnets politiske, sosiale, økonomiske og miljømessige utvikling.

4. REDUSERE BARNEDØDELIGHET

Dødeligheten hos spedbarn og barn under 5 år falt med rundt halvparten fra 1960 til 1990. I Kina, Sri Lanka og Vietnam falt barnedødelighetstallene med nesten to tredjedeler. Dette gir håp om at det samme kan gjentas i andre fattige land.

5. BEDRE MØDRES HELSE

I 1995 døde mer enn en halv million mødre av komplikasjoner ved graviditet og barnefødsel. 99 % av disse døde i utviklingsland, der slike komplikasjoner er den vanligste dødsårsaken blant kvinner i reproduktiv alder.

6. BEKJEMPE HIV/AIDS OG MALARIA

42 millioner mennesker lever med hiv/aids. 3,2 millioner av disse er barn under femten år.

7. BÆREKRAFTIG UTVIKLING

Strategier for forandring må forstå kompleksiteten i hvordan mennesker og miljø samhandler.

8. GLOBALT PARTNERSKAP

Dette er en forutsetning for å nå tusenårsmålene

FOKUS PÅ MOR

”Verden er slett ikke bra nok, ikke for kvinner, og derfor ikke for barn, slår UNICEF fast i sin rapport ”The State of the Worlds Children”.

Kvinnefrigjøring har over store deler av verden fått rykte på seg for å føre til oppløste familier og vanstelte barn. Sannheten, i alle fall for barn, er den stikk motsatte.”

Dette skriver Gunn Hild Lem i bladet folkevett.

”Velferden for mange barn kommer først og fremst gjennom at deres mødre er i stand til å ta vare på dem, og derfor er rettigheter for kvinner ikke bare moralsk riktig, men også en nøkkel til en bedre verden.”

Hvert eneste minutt dør en kvinne som følge av svangerskap eller fødsel, og 99 prosent av dem bor i utviklingsland. Morløse spedbarn har tre til ti ganger så høy risiko for å dø som spedbarn som har mor i live.

UNICEF's rapport forteller også at overlevelseshraten for barn stiger til det dobbelte dersom mødre fullfører grunnskolen. I utviklingsland er det imidlertid dessverre slik at en av fem jenter faller ut før den tid, og bare 43 prosent fortsetter i ungdomsskole.

Barneekteskap er også et stort problem, blant annet fordi barn født av kvinner under 18 år har 60 prosent høyere risiko for å dø iløpet av første leveår, sammenlignet med kvinner over 18. 82 millioner jenter blir gift før sin 18 års dag. 14 millioner barn blir hvert år født av kvinner mellom 15 og 18 år. 70 000 tenåringsjenter dør årlig under svangerskap eller fødsel. Dette er den aller vanligste dødsårsaken blant jenter mellom 15 og 19 år verden over..

Kilde: Folkevett
Dagsavisen

FORTVILET SITUASJON FOR BARNEFAMILIER I RUSSLAND

Det finnes ikke større forskjell mellom fattig og rik noe sted i verden enn på grensa mellom Norge og Russland. En times kjøretur fra Kirkenes, i gruvebyen Nikkel, lever mange barn i stor nød. 500 kroner i måneden kan være alt en familie på fem har å leve for. På klare dager kan røyken fra nikkelverket ses fra Kirkenes. Forurensningen er stor, og gjennomsnittlig levealder for arbeiderne her er 56 år.

Reiser man 20 mil sør for Murmansk, finner man byen Apatity, der befolkningen er halvert fra 130 000 til 66 000 på bare 10 år. Arbeidsledighet, alkoholisme og generelt elendige forhold har skapt store sosiale problemer for dem som er igjen, deriblant 11 000 barn og unge.

Kilde: Redd Barna

Sudoku

Fyll ut de åpne feltene slik at både de loddrette og de vannrette radene, samt hver av boksene med 3x3 inneholder tallene fra 1 til og med 9.

Lykke til!

Løsning i neste nummer.

		9		3		6		
	2			8				7
	5		6			9	3	
7	6	3			4		1	9
			1		9			
2	9		3			8	4	7
	3	4			2		6	
	7			1			9	
		2		6	7			

Lett

	6		2	3				
				5				4
2				1		5		6
1	8				9	3		
9		2	1		3	7		8
		7	8				2	9
8	9		7					2
5				8				
				9	1		7	

Lett

2	9			7				8
	3			8				2
					2	4		5
		6	1	2				7
8				9	4	6		
1	8	2						
	5			3				7
	6			4			9	1

Middels

	4				9			
	8	2		6	3	5	1	
7	3	5	8	1		6	9	
		3		8	7	4		
				3	5			
		9	6	4		8		
	6	7		3	8	9	4	2
	9	8	2	5		1	7	
			7				5	

Middels

NESØYA KVINNE- OG FAMILIELAG HAR RUNDET 50 ÅR

Nesøya K&F har arrangert 50-års jubileum med rundt 500 deltagere! Barna ble underholdt av Sirkus Piccolo, med klovner, posekasting og fiskedam.

Sirkusets marionette/dukketeater hadde en herlig forestilling, og Anita Hegerland sammen med barn fra Holmentroll underholdt med sang. Stina Hægh sørget for ansiktsmaling.

Lagleder Hilde Stranden sammen med Gerd Lystad som ga alle et historisk tilbakeblikk på festdagen.

Laget spanderte boller, marsipankake, saft og kaffe til alle.

Gerd Lystad ga alle et historisk tilbakeblikk på festdagen. Hun var med på å starte Nesøya Husmorlag, og det var Ester Aslaksen som var den første laglederen.

I dag driver Nesøya K&F Bikuben heldagsbarnehage.

Se <http://www.bikuben-barnehage.no/>. Denne barnehagen har kort vei til naturreservat og sjøen, og er nærmeste nabo til Nesøya barneskole.

Barnehagen har to avdelinger - Lille Bie og Store Bie, samt Lavvo Naturgruppe.

Kretsleder Toril M. Ekeli
Akershus krets K&F

Nestleder Nina Schlytter,
lagleder Hilde Stranden, arr.
ansv. Camilla Lindberg og repr.
for barnehagen Lise Torvanger
Dybvik.

MEDLEMSLOTTERIET 2007

Vi takker hjerteligst alle som har bidratt til at medlemslotteriet 2007 ble så vellykket.

Vi takker kretsene, lagene og alle medlemmene som har gjort en kjempejobb med å skaffe gevinster, selge lodder og gjøre alt det administrative arbeidet med lotteriet.

Hjertelig takk alle sammen.

Gunn og Odlaug
Loddkomiteen

2008 –NYTT MEDLEMSLOTTERI

På landsstyremøtet i september 2007 ble det vedtatt å starte et nytt lotteri i 2008. Dette for å styrke økonomien i forbundet.

Vi har tenkt å legge det opp omtrent som det forrige lotteriet, men detaljene er ikke klare enda. De vil komme i det første nummeret av medlemsbladet i 2008.

Vi er så heldige at vi fikk flere gevinster enn vi kunne ta med i årets lotteri. Disse vil vi benytte oss av nå.

Men selvfølgelig for å starte et nytt lotteri, trenger vi flere gevinster.

Så hvis det er noen kretser, lag eller enkeltpersoner som kunne tenke seg å gi en gevinst, er vi veldig takknemlige for det. Melding om gevinst kan dere gi til forbundet.

Vi har tenkt å starte lotteriet i løpet av januar og avslutte i juni.

Vi håper på positiv respons også denne gang.

Gunn og Odlaug
Loddkomiteen

NEI TAKK – til uadressert reklame!

NYTT FRA MILJØ- OG FORBRUKERUTVALGET

AV WENCHE BERG STUENES,
UTVALGSLEDER

Snart er det jul, og postkasser fylles opp med reklame. Grønn Hverdag har for tiden gående en kampanje www.neitakk.no som krever at bare de som tydelig merker postkassa med at de ønsker reklamen, skal motta den. Det vil kunne redusere avfallsmengden med 45.000 tonn, og klimagass-utslippene med omtrent like mye.

Du kan når som helst unngå reklame i din egen postkasse ved å sette på et merke fra Grønn Hverdag der det står at du ikke ønsker reklame i din postkasse. Da stopper den uten at du trenger å melde fra til noen.

Merket får du ved å henvende deg til Grønn Hverdag, Grensen 9B, 0195, telefon: 23109554 eller www.grønnhverdag.no

UTVALGET HAR SIDEN SIST SVART PÅ FØLGENDE HØRINGER:

1. Revisjon av kriteriedokument om svanemerking av maskinoppvaskmiddel.
2. Forslag til miljøkrav for svanemerking av medisinsk engangsutstyr til peritoneal dialyse og intravenøs behandling.
3. Utkast til forskrift om Veterinært legemiddelregister.
4. Forslag til revisjon av miljøkrav for svanemerking av rengjøringsmidler.
5. Forslag til nye miljøkrav for svanemerkede hygieneprodukter fra Nordisk Miljømerking.
6. Nye forslag til miljømerking av svanemerkede pellets.

Norges Kvinne- og familieforbund støtter alle forbedringer av miljømerking.

FRA GENNYTT:

Norge sier nei til genmodifiserte matvarer, på grunn av føre var prinsippet, men det blir stadig vanskeligere å overholde. EU har også regler mot genmodifisert dyrefor og matvarer, men EU-reglene tillater ufrivillig innblanding av GMO så lenge innholdet holder seg under 0,9 prosent. Flere av landene som produserer dyrefor, har selv ikke så strenge regler, og dermed blir det stadig vanskeligere å skille mellom genmodifisert og ikke genmodifisert (frø spres også ved transport og med vinden). Det blir vanskeligere for produsenter å få tak i for eksempel ikke-genmodifisert forsoya til svin- og kyllingproduksjon, og dermed blir den også dyrere.

Norge ønsker å bedre kunnskapene om genmodifiserte organismer (GMO) ved en vesentlig styrking av tilskuddet til Genøk – Senter for biosikkerhet gjennom statsbudsjetter. Direktoratet for naturforvaltning får også økt tilskudd for å styrke kompetanse på GMO.

JULEGAVER:

Behøver vi å kjøpe så mange julegaver? Behøver vi at vi skal glede hverandre? Kanskje vi blir like glade hvis vi gir hverandre gavekort på tjenester og opplevelser? Kanskje vi også kan lage noen julegaver selv? På denne måten kan vi også spare miljøet.

HER ER NOEN EKSEMPLER:

- Gi bort en opplevelse, for eksempel fisketur, fjelltur, teatterbesøk eller kinobillett.

- Gi bort et måltid, for eksempel en søndagsmiddag hjemme eller ute.
- Gi bort en tjeneste, for eksempel snømåking, reparasjon eller bilvask.
- Gi bort noe hjemmelaget, for eksempel klær, støpte lys, julepynt eller mat som tåler å ligge litt under juletreet (litt av julebaksten, flatbrød, gele, saft, syltetøy, sursild).
- Barn kan for eksempel gi bort klippekort på å ta ut av oppvaskmaskinen, snømåking, bilvask, pass av yngre søsken eller støvsuging (avhengig av alder).
- Pakk inn gavene i papir som kan leveres i papirinnsamling til gjenvinning. Dette er papir som likner på "gråpapir", men kan ha fint julemotiv – eller du kan pynte det litt selv. Annet julepapir må dessverre kastes i restavfallet.

Bruk fantasien, du kommer sikkert på noe lurt som både sparer miljøet og gleder mer enn ting de fleste har nok av fra før. Barn bør kanskje forberedes litt på at noen av gavene i år kan være opplevelser og ikke bare leiker, og forklares hvorfor?

En god og miljøvennlig jul ønskes dere alle!

Nettverk for mat og miljø

K&F er en del av Nettverk for mat og miljø, som jevnlig har møter der viktige temaer relatert til mat tas opp.

Torsdag 11. Oktober var hovedtemaet "Mat i skole og barnehage". Her følger et referat fra møtet.

Liselotte Bjelke, leder av Skolematens Venner og nestleder i Snarøya Kvinne- og Familielag i Bærum, holdt foredraget "Barns rett til fersk og god mat i skole og barnehage".

Foredraget ga en god status for situasjonen når det gjelder mat i skole og barnehage i Norge. Mens våre naboland, Sverige og Danmark, har praksis med å servere varm skolemat, mangler Norge nasjonale retningslinjer som legger føringer for hvordan skolen bør informere / organisere / gjennomføre måltider til elevene. I dag er det matpakken som dominerer måltidet i barneskole og SFO, mens undersøkelser viser at ungdomsskoleelever bruker penger på mat fra kiosk og bensinstasjon.

Barnehager i Norge får i løpet av denne høsten nasjonale retningslinjer for måltider i barnehagen.

Skolematens Venner arbeider for at alle barn og unge i Norge skal få et gratis tilrettelagt, næringsriktig mattilbud hver dag, der varm lunsj er en del av tilbudet. Stiftelsen har vært i drift i litt over et år, og rukket å informere mange viktige instanser om temaet.

Til tross for mye kunnskap på området, og god erfaring fra andre land, er det mye som tyder på at det er vanskelig å nå frem til de rette kanaler i Norge. Det er bla en kjent sak at barn, som vokser, har behov for sunn og ernæringsmessig riktig mat for å fungere optimalt. I følge Skolematens Venner ligger mye av forklaringen på matpakketradisjonene våre. Det viser seg imidlertid at det er ikke slik at alle smører med matpakke, eller spiser en fullverdig frokost før skoledagen begynner. Dessuten er det ikke like innbydende å spise matpakke som har lagt 7 timer i ranselen i 20 graders varme.

"Skolen har en unik mulighet ved å påvirke til gode matvaner og senere bedre folkehelse. Det er en fantastisk mulighet og et stort ansvar." (Dreber, 1995)

Bred enighet om at dette berører flere av organisasjonene i Nettverket, og at mulighetene for å få til noe

sammen var tilstede. Vi ble enige om å komme tilbake til hverandre og drøfte mer konkret hva vi kan gjøre i samarbeid. Noen aktuelle tiltak kan være:

- Arrangere formiddags/ettermiddagsseminar i 6. etg hvor Stiftelsen Skolematens Venner får mulighet til å presentere sine synspunkter for et invitert publikum. Organisasjonene inviterer nøkkelpersoner fra departementene og andre fagmiljø.
- Vurdere mulighet for en e-postkampanje for informasjonsspredning om mat i skole og barnehage.
- Invitere Stiftelsen Skolematens Venner til aktuelle fora lokalt, eks politikere, kommuneadministrasjon, folkehelsekomiteer m.fl.
- Melde seg inn i Stiftelsen Skolematens Venner. Som medlem betaler man kr 100,- og bidrar til at denne viktige informasjonen spres.

Les mer på www.skolematensvenner.no eller ta kontakt med Liselotte Bjelke på tlf 922 60 532 eller på e-post: liselotte@skolematensvenner.no

FULLT HUS PÅ MILJØMØTE I RÆLINGEN

Da Rælingen Kvinne- og Familielag inviterte til miljømøte 8. Oktober, kunne lagleder Ingrid Øverby (85) ønske velkommen til en fullsatt sal i Øvre Rælingen kirke. Møtet fikk stor oppmerksomhet i kommunen, som er den første i landet som har opprettet et eget miljøutvalg.

Nestleder Toril Gravdal holdt et innlegg om K&F's miljøengasjement, som har sine røtter langt tilbake i tid. "Vi har alltid vært opptatt av miljø", sa Gravdal, som viste fram en folder med informasjon om en studiering i resursforvaltning, som ble utarbeidet og utgitt av Norges Husmorforbund og Framtiden i våre hender på 70-tallet engang. "Vi må ikke sitte og vente på at noen gjør noe – vi må begynne selv! Her er en studieplan – i hvertfall en begynnelse til noe mer." Står det i folderen, som også tar opp temaet med etisk handel.

Etisk handel snakket også Bjørn Tore Heierdal fra FAIRTRADE – Max Havelar om. Miljø og Rettferdig handel henger nøye sammen. Katarina Grønmyr viste fram lekre produkter fra FRETEx redesign, og fortalte om produksjonen og om markedsføringen av varene. Fra Roaf Gjennvinning, Rælingen kommunes eget selskap, kom Erik Stensrud, som fortalte om kommunens store satsning på resirkulering og gjenvinning. Tilslutt ble Rælingens bruktbutikk presentert av Harald Rasmussen.

Forsamlingen var lydhør, og kom med en rekke spørsmål til foredragsholderne. Ingen tvil om at miljøengasjementet er i framvekst i Rælingen.

Grønn Hverdag

– EN ARENA FOR MILJØSAMARBEID

Sammen med en rekke andre organisasjoner er K&F en del av Grønn Hverdag. Vi deltar på møter, vi sitter i "rådet", og vi har en representant i styret. Det arrangeres jevnlig møter, og på møtet i september fikk vi vite mer om WWF's klimaskole. Her kommer en kort presentasjon.

WWF lanserer denne høsten WWF's klimaskole. - Gjennom Klimaskolen håper vi å spre kunnskap om klimaproblemer, konsekvenser og løsninger så vidt og bredt som mulig, sier Arild Skedsmo i WWF. Arild er klima- og energirådgiver i WWF og er faglig ansvarlig for Klimaskolen. Det faglige innholdet er utarbeidet i samarbeid med CICERO – Senter for klimaforskning.

DETTE ER KLIMASKOLEN

WWF's klimaskole tilbyr tre ulike innfallsvinkler til ny kunnskap om klimaet:

- En **webvideo** med en varighet på 40 minutter som du kan se på www.wwf.no. Videoen gir en grundig innføring i drivhuseffekten, konsekvenser og løsninger.
- Muligheter for å melde deg på **nettbaserte foredrag** som gir deg oppdatert kunnskap om klimaendringene, og hvor du får

mulighet underveis til å stille spørsmål.

- Du kan selv bidra til å spre kunnskap om klimaet gjennom å bli klimabudbringer. Klimabudbringer er personer som frivillig ønsker å holde foredrag i organisasjoner, for venner eller i andre sammenhenger ved hjelp av en presentasjon laget av WWF. Du må gjennomgå et seminar i regi av WWF på cirka to timer for å kunne bli klimabudbringer.

Seminalet tilbyr vi enten live eller på web, avhengig av geografi, antall påmeldte og kapasitet hos WWF.

Informasjon om klimaskolen finner du på www.klimaskolen.no og på www.wwf.no.

- På litt sikt skal klimabudbringerne finne all den informasjonen de trenger på WWF's nettside, sier informasjonsrådgiver Ina Toften. – Vi ser for oss at klimabudbringerne gjennom å logge seg på nettsidene våre, får tilgang til den nyeste

presentasjonen, får oversikt over Ofte spurte spørsmål og kan dele sine erfaringer med andre klimabudbringer, sier hun.

VIL DU BLI KLIMABUDBRINGER?

WWF har i samarbeid med bl.a. Grønn Hverdag og Den norske kirke så vidt startet arbeidet med å verve klimabudbringer. På seminaret hos Grønn Hverdag i september fikk WWF mange nyttige tilbakemeldinger fra de som hadde meldt seg som budbringer. WWF jobber jevnt og trutt med å gjøre klimaskolen kjent, og med å verve klimabudbringer.

- Hvis du er interessert og har lyst å lære mer om klima og ikke minst å videreformidle det til nettverket ditt, er det bare å melde seg på via nettet, oppfordrer Toften.

WWF tar sikte på en større lansering av Klimaskolen i løpet av høsten. Følg med på www.wwf.no!

PRISHOPP PÅ MAT

Tørke, ekstremvær og høy etterspørsel på bioetanol bidrar til å drive råvareprisene i været.

Dagligvarebransjen varsler nå at norske forbrukere må betale mer for maten.

Det har vært tørke i Australia, noe som har vært med på å sende råvareprisene i været. Samtidig er det et faktum at økt levestandard og endrede matvaner for et par milliarder mennesker i Asia blant annet har ført til et økt forbruk av svinekjøtt og kylling. I Kina ble dette forbruket fordoblet fra 1990 til 2005. Endringene i de asiatiske matvanene, med økt bruk av kjøtt, gjør at det kreves langt mer korn og mais som fôr for opprett av dyr. De siste to årene har prisene på hvete og mais steget med mellom 45 og 65 prosent.

Man ser samtidig at fordi oljeprisen har vært så høy, har etterspørselen etter kornprodukter, palmeolje og soyabønner, som brukes til produksjon av biodiesel, økt

betraktelig. For å kunne fylle opp en 70 liters tank med etanol, trengs 200 kg med korn. To amerikanske professorer advarer nå mot følgene av for stor satsning på biodrivstoff. "Biodrivstoff har knyttet oljeprisen til matvareprisene på en måte som kan skade forholdet mellom matprodusenter, forbrukere og land i mange år framover. Dette kan ha ødeleggende konsekvenser for den globale fattigdomsbekjempelsen og matsikkerheten", skriver Ford Runge og Benjamin Senauer i det amerikanske fagtidsskriftet Foreign Affairs.

I de folkerike og relativt fattige landene i Asia, har matvareprisene allerede ført til inflasjon. I Indonesia går halvparten av lønningene til mat. I India er det tilsvarende tallet 40 %.

Kilde: Dagens Næringsliv

Kvinnehandel og integrasjon

I 2007 var det Danmarks tur til å arrangere Nordens Kvinneforbunds sommerkonferanse.

Vår danske søsterorganisasjon *Aktive Kvinder* hadde valgt å fokusere på kvinnehandel og integrasjon. Organisasjonen hadde hatt dette som sin hovedoppgave etter landsmøtet i 2006, og med sitt slagord *Aktive Kvinder Anmelder Horehus* fikk de enorm mediedekning. Kampanjen fortsetter, og man holder skarpt øye med om regjeringens målsetninger følges opp.

Aktive Kvinder ønsket å få søsterorganisasjonene i Norden med på kampen ved politisk press, kritisk

debatt og generell bevissthet. De hadde derfor en rekke viktige og tankevekkende foredrag. Starten var filmen *When the Moon is Dark* om det smertefulle livet til to nigerianske kvinner som er sexslaver i Danmark.

EU-parlamentsmedlem Karen Riis-Jørgensen orienterte om den danske regjeringens (dårlige) innsats mot kvinnehandel. "Hvorfor gråter vi over grisetransport, men lukker øynene for sexslaveri?"

Befolkningen spiller en viktig rolle, sa Jesper Beuschel, Rigspolitiets Nationale Efterforskningscenter. "Ikke la det være bare de andres sak, men bidra med de ting du ser og hører i lokalsamfunnet."

Interessant var det også å høre Torben Møller-Hansen fortelle om

Nydanskerforeningen. Den er en samling av personalsjefer og har som formål å integrere nye dansker i arbeidslivet og samfunnet.

Aktive Kvinder skal ha ros for at de for første gang i Nordens Kvinneforbunds historie hadde simultantolkning til islandsk og finsk!

Helt nytt var det også at pengesterke velgjørere gjorde det mulig å sende konferansen direkte på Internett. Over 200 benyttet anledningen, én så langt borte som i India!

Deilig sommervær, hyggelig busstur i området, mange hyggelige mennesker og fabelaktig kveldsunderholdning gjorde konferansen i Korsør til en stor opplevelse for de ni norske deltakerne!

Vera Welle

▲ Fra møtesalen.

◀◀ *Aktive Kvinders* velkomstkomite.

◀ Forbundsleder holder innlegg.

Konferansen i Korsør vedtok denne resolusjonen:

NORDENS KVINNEFORBUND ANBEFALER:

1. At våre nordiske medlemsorganisasjoner utvider kampen mot kvinnehandel i sine hjemland.
2. En aktiv politiinnsats og bedre utdanning for å bekjempe kvinnehandel og styrking av etterforskning og behandling av ofre for menneskehandel.
3. At myndighetene behandler ofre for kvinnehandel som ofre, ikke som kriminelle.
4. At ofre for kvinnehandel politisk sikres beskyttelse og hjelp til å få et verdig liv, her og i sitt hjemland.
5. At vi igangsetter og holder liv i debatten om prostitusjon og befolkningens innstilling til prostitusjon som et uakseptabelt fenomen.
6. At alle land i Norden får et ensartet lovverk som begrenser etterspørsel etter seksuelle tjenester.
7. Større økonomisk likhet mellom Norden og resten av verden ved hjelp av øket bevissthet om menneskerettigheter og gjennom utvikling av yrkesmuligheter for kvinner i fattige land.

Tur til Sigrid Undsets hjem

«R.I.P.
Sigrid Undset
født i Kallundborg
20/5 1882
død i Lillehammer
10/5 1949»

Elverum Kvinne og familielag har vært på tur til Sigrid Undseth's dikterhjem Bjerkebæk, på Lillehammer. Født 20. mai 1882- døde 10. juni 49 i sitt hjem. Hun ble født i Kalundborg, Danmark.

Romanen Jenny ble den første suksess i 1911.

"Et kvinnesynspunkt" 1919 varslet den religiøse krisen til hennes overgang til katolisismen i 1924.

Kristin Lavrandsdatter (1920-1922) og Olav Audunssøn (1925-1927), skrev hun på Bjerkebæk. Hun ble tildelt Nobels litteraturpris i 1928 for sine "mektiga skildringer ur Nordens medeltida liv".

I 1947 ble hun tildelt "Storkors av St. Olav" som første kvinne. Gift med A.C. Svarstad, maler, 1912-25. Hun måtte forlate Bjerkebæk i 1940, pga sin holdning til nazismen. Vendte tilbake til Bjerkebæk etter krigen. Hjemmet hennes var da vandalisert av tyskerne.

De siste årene var helsen svekket. Dette og mye mer ble fortalt oss under omvisningen, av en meget innlevelsersrik guide,. Det var også et publikum som levde seg inn i Sigrid Undseth's Hverdagsliv. Hagen var også hennes store lidenskap, da hun dyrket blomster både inne og ute.

Det var en mektig opplevelse å komme inn og se og høre hvordan livet hadde vært for de som levde i dette huset for flere år siden. Man får enda større beundring, for denne moren og forfatterinnen.

Etter omvisningen spiste vi lunsch på Maihaugen restaurant. På hjem turen kjørte vi til Mesnali kirkegård, hvor Sigrid Undseth ligger begravet sammen med 2 av sine barn.

Styret i Elverum Kvinne og-familielag

LO'S KULTURPRIS TIL NORGES MUSIKKORPSFORBUND

LO's kulturpris gikk i år til Norges Musikkorpsforbund. Prisen er på 25 000 kroner.

"Musikkorpsene står for en fellesskapskultur", sa korpspresident Ulf Rosenberg etter prisutdelingen. "Musikkopplæring skal være tilgjengelig for alle."

I vurderingen i forbindelse med prisen ble det lagt stor vekt på den store betydningen korpsbevegelsen har hatt for barn og unge her i landet gjennom tidene.

Kilde: I skolen nr 6- 2007

GODE FILMER

AV TORIL SONJA GRAVDAL

Riktignok er det en stund siden den ble laget, men, for dem som ikke allerede har sett den, tillater jeg meg å anbefale "Pay it forward". Filmen forteller om 7.klassingen Trevor, som har en intens iboende tro på menneskenes mulighet til å forandre verden. Hans naive innspill til hva vi kan gjøre for å skape de store forskjellene er til ettertanke for oss alle. GOD FILM til mørke høst- og vinterkvelder.

"Patch Adams", er også en film som kan anbefales på det sterkeste. Den er basert på en sann historie om Patch, som begynte på sin legeutdannelse i godt voksen alder, og som så den store betydningen av å bringe medmenneskelighet, respekt, varme og humor inn i alvorlig syke menneskers hverdag. Han måtte kjempe sin kamp for å bli akseptert i "det gode selskap", og for å få retten til å gjennomføre sin utdanning. Morsom og, til tider, tårevåt film, med mye visdom.

"Nell" med, Jody Foster i hovedrollen, bør også ses. Nell er en ung kvinne som hele livet har levd alene sammen med sin mor, uten at omverdenen visste om henne. Hun har utviklet sitt eget språk, og har sin egen verden. Fantastisk spill av Jody Foster, og en tankevekkende og sterk historie.

Så til slutt: Til de av dere som enda ikke har tatt med barn eller barnebarn på kino for å se "Happy feet". Dette er en fantastisk animasjonsfilm fylt av masse rytme og musikk. Den passer for både små og store, og finnes nå i videoutleien eller butikken. Den bare MÅ ses!

KULTURUKE I RÆLINGEN

Mellom 45 – 50 personer var møtt frem til vårt første møte i høstsesongen – vårt bidrag til kommunens kulturuke.

Som et apropos kan nevnes at arrangementkomiteen hadde hatt et formidabelt arbeid med å få møtets praktiske utforming i stand. Hele store sal var en stor barnehage som måtte ryddes og den bestilte mikrofon glimret med sitt fravær.

I påvente av utsendinger tur/retur rådhuset for å hanke inn en mikrofon ble programmet lagt litt om.

Lagleder Ingrid Øverby ønsket velkommen og leste Andre Bjerkes "Om kunsten".

To unge pianister fra kulturskolen: Kristien Ødeby og Ingrid Andersen spilte Grieg – først 4-hendig "Norsk dans nr. 3" og så Kristine "Ensom vandrer".

Deilig kaffe og kaker ble servert før aftenens hovedattraksjon Tordis Ørjasæter slapp til med foredraget: "Inn i barndomslandet med Sigrid Undseth, Selma Lagerlöf og Tove Jansson".

Tordis Ørjasæter tok utgangspunkt i S.U. ord: "Menneskenes hjerter forandres ikke i alle dager". Jo eldre en blir jo nærmere er egen barndom.

Undseth skrev i eldre år boken "12 år" en oppfølger til boken "11 år" som hun skrev som ung.

Lagerlöf skrev som 74 åring "Dagbok fra barndommen", og

Jansson" Mumitrollet" som er tolket som hennes barndomsopplevelser.

Undseth født 1882 i Kalundborg i Danmark.

Lagerlöf 1858 på Mårbacka i Vermland i Sverige, og Jansson 1914 i Helsingfors.

Alle hadde fedre som døde tidlig: Undseth synes han hadde sviktet dem, Lagerlöf sørget ikke, antagelig p.g.a. hans store alkoholforbruk og Jansson trodde på mirakler da faren ble borte. Alle tre refererer til lukter, smaker, natur.lek og glede, men også sorger .Mødrene måtte slite, men var det stabile i deres liv. Alle tre var nok spesielle fra fødselen av med stor iakttagelseevne, forteller- og fantasiglede – som jo gjennspeiler seg i deres forfatterskap.

Tordis Ørjasæter levendegjorde de tre forfatteres barndom, en barndom noen og vær av oss kunne kjenne igjen elementer av.

I.Ø.takket for foredraget.

Øivind Sand fra kommunen/kulturuka takket også og knyttet sin takk til opplevelser ved lesing av de tre forfatteres bøker og opplevelser i forbindelse med T.Ø og hennes mann JO'arbeider .,

Han takket også R.K.&F for initiativet til møtet og berømmet oss – les I.Ø. – for alltid positivt å stille opp i kulturuka og overleverte blomster til laget.

100 ÅR SIDEN RACHEL LOUISE CARSON BLE FØDT

AV TORIL SONJA GRAVDAL

"Det var skjønnheten og livet jeg ville beskytte", sa Rachel Louise Carson. Den mest kjente av bøkene hennes "Silent spring – den tause våren", kom ut i 1962. Den varslet et nytt perspektiv på naturen og skapningene som bebor denne planeten sammen med oss. I år er det 100 år siden vitenskapskvinnen, marinbiologen og naturskribenten ble født.

Carson hadde i en årrekke vært bekymret for utviklingen av nye pesticider, særlig insektmiddelet DDT. I boka beskrev hun livet i en liten og harmonisk amerikansk by. Noe begynte å skje i den vesle byen, og alt forandret seg. Det ble så stille.

Fuglene kunne ikke lenger fly. De satt bare stille og skalv. Tausheten var total. Det var den tause våren.

Allerede før boken ble publisert kom trusler om søksmål og rettsaker. Den solid utdannede vitenskapskvinnen ble kalt hysterisk og ukvalifisert, og ble åpenlyst spottet og hånet. Blant dem som ledet an var den kjemiske industrien, godt støttet av det amerikanske landbruksdepartementet. Likevel ble boken en internasjonal bestselger, og i dag er den å anse som en av hjørnesteinene i den tidlige miljøbevegelsen. Desverre rakk ikke Carson selv å oppleve forbudet mot DDT i alle land i Europa, i USA og i Canada. Faktisk var Norge det aller første landet i verden som forbød all bruk av DDT. Ulykkeligvis brukes dette insektsmiddelet fortsatt i flere land i den tredje verden, og man har funnet store mengder av denne usedvanlig farlige miljøgiften i polarområdene.

Rachel Louise Carson døde i 1997, nitti år gammel. Hun regnes som en av de aller mest innflytelsesrike miljøpersonene gjennom tidene.

Kilde: Folkevett
VG

Dette står å lese "Samfunnet sett med husmorøyne":

"TA IKKE JULEFEIRINGEN PÅ FORSKUDD

Førjulsfeiringen tar vekk meget av julens høytid, og i begynnelsen av 1950-årene var det også i husmorlagene en tendens til å ha juletreffester og julebord før jul. Redaktøren skrev i Husmorbladet mot dette allerede i 1952, men mange tok forargelse av det og mente at når mennene feiret, så måtte også husmødrene få lov. I 1957 kom det forslag fra Nasjonalrådet at N.H. skulle gå aktivt inn for å motarbeide førjulsfeiringen, og det ble nedsatt et utvalg. Sammen med andre kvinneorganisasjoner er handelsstanden anmodet om å vente med julegater og juletre til første søndag i advent."

INTERNASJONALT SEMINAR I BERGEN

FREDAG 19. OKTOBER 2007
- ET BERGEN I SOL.

Det internasjonale seminaret ble i år holdt i Bergen. Byen viste seg i den vakreste høstdrakt. Vi landet i strålende sol. Det var et meget lærerikt seminar.

Vi ble ønsket velkommen av Leder i det internasjonale utvalget Kristin Hansen Anna Solberg presenterte rektor Francesca Romana Bilak fra COWA prosjektet i Kampala i Uganda. Elisabeth Rusdal. Representerte ACWW, og Fortalte at saker kan sendes rett inn til dem fra lag og grupper. Anne Marit Hovstad, som sitter i prosjekt komiteen til ACWW, viste bilder fra COWA prosjektet. Ann Louis Norstrand forbundsleder, fortalte at neste møte for Nordens Kvinner er på Island 20.-22.juni. "Kultur som hindring for endring", Het foredraget som vi hadde sammen med bygdekvinnene. v/Chiku Ali, integreringskonsulent i Bergen. En sprudlende og entusiastisk dame, men med en alvorlig undertone om hvor mye vi har å lære av hverandre For å unngå misforsåelser.

Siden var det middag, etterfulgt av Rapport fra prosjektreise i Uganda og Kenya. Vi så også bilder fra Krisesenteret i Romania.

LØRDAG 20. OKTOBER

Åpning m/ presentasjon. Møtet ble åpnet av forbundsleder i nasjonaldrakt fra Uganda, hun måtte ha hjelp av Romana for å få den riktig på.

Foredrag fra U.D.(utenriksdepartementet) v/ Helene Aal Henriksen. Mange millioner går til kvinnerett bistand. UD vil henvende seg til ambassaden i Uganda i sitt arbeid, og vil ta kontakt med organisasjoner i landet for å bruke deres kompetanse. Skyggerapporter viser stor forskjell fra offentliggjøring. De vil bevisstgjøre kvinner på hvilke rettigheter de har. Korrupsjon har gått ned.

Kvinner må slippe til med økonomisk støtte. Dette og mer vises i stortingsmelding På Kvinners Premisser. Guro Viker er Kvinne- ambassadør.

Foredrag v/ Francesca Romana Bilak som er rektor fra Cowa prosjektet i Uganda, skole for yrkesopplæring av jenter i Kampala.

Likestilling i Afrika – trenger vi det? "Gender Equity with a fokus on the African Woman.

Spørsmål og samtale om dette temaet.

Siden var det åpen time og drøfting av erfaring med prosjektarbeid v/Anne Marit/Romana.

Foredrag v/informasjonskonsulent Kai

Grieg, FN-sambandet Vest

"Når FN-soldater får barn med lokale kvinner".

Undertittel: Fredsbevarende operasjoner bringer ikke bare fred i krigsherjede land. I mange land har FN-ansatte fått barn med lokale kvinner. Inntil nå har FN avvist at organisasjonen har noe ansvar for disse barna. Dette er i ferd med å endre seg. Hva gjør FN for disse barna og deres mødre?

FN har jobbet med dette i 4-5år, og det er en komite som har jobbet med dette i 2 år.

Gerd Louise Molvig Fortalte at Bygde kvinnelaget har også et prosjekt i Senegal. Senegal –syd prosjektet. Kvinner som produsenter og forsørgere.

Kvinner rettigheter for egne liv.

SØNDAG "21. OKTOBER

Var det besøk på Raftohuset med omvisning og orientering.

Foredrag om menneskerettigheter

Foredrag v Senior Researcher Alf Morten Jerve Chr. Michelsen Institute-CMI.

"Bistand skal virke, men hvordan?" Oppsummering og avslutning.

LØSNINGER PÅ X-ORD OG SUDOKU FRA FORRIGE NUMMER

Løsningsordet i X-ordet i nr. 3/07 var:
Blomster blir vakkrere i en vakker vase!

Prøv dette nummers sudoku på side 29.
LYKKE TIL!

Lett

7	3	9	8	4	1	6	2	5
2	8	4	7	6	5	3	1	9
6	1	5	3	2	9	8	4	7
3	7	6	4	9	2	1	5	8
1	9	8	5	3	7	2	6	4
5	4	2	6	1	8	7	9	3
9	6	3	1	8	4	5	7	2
8	2	7	9	5	6	4	3	1
4	5	1	2	7	3	9	8	6

Middels

3	9	7	2	6	5	4	1	8
6	8	2	4	9	1	7	5	3
1	5	4	8	3	7	6	9	2
4	2	6	5	1	3	9	8	7
8	7	3	9	4	6	1	2	5
5	1	9	7	2	8	3	6	4
7	6	8	1	5	4	7	3	9
2	4	1	3	8	9	5	7	6
9	3	5	6	7	2	8	4	1

STRUSSHAMN KVINNE- OG FAMILIELAG ER TIDELT LIKESTILLINGSPRISEN

Askøy kommune tildelte i vår Strusshamn kvinne- og familielag likestillingsprisen for 2006. Det ble presisert at alle lagene på Askøy sitt virke er reflektert i prisen.

Laget i Strusshamn har nå 35 medlemmer og medlemstallet har vært stabilt med noe stigning de siste årene. Medlemmene er fra 23 til 72 år, og laget vil i 2008 feire 60-års-jubile. Det er høy aktivitet i laget der hovedfokus er samlende tiltak for alle i bygden. Oppmøtet på lagsmøtene er godt og det er tydelig at det positive kvinnefellesskapet har stor verdi for medlemmene. Lagets leder, Sigrun Strøm, fremholdt i sin takketale ved prisoverrekkelsen hvor inspirerende prisen vil være for lagets arbeid fremover. Hun innrømmer at pristildelingen kom overraskende, men ved ettertanke ligger gjerne en likestillingstanke bak det meste av hva laget arbeider med.

Talen fra prisoverrekkelsen gjengis her:

Likestillingsprisen for 2006 går til en organisasjon som har en 60 års lang historie og tradisjon på Askøy – og som fremdeles er en aktiv møteplass for kvinner. Prisen går til et ledd i denne organisasjonen som har vist særlig aktivitet de siste årene. Laget har satt på dagsorden saker som har betydning for reell likestilling.

Husmorlagene var blant Norges første kvinneorganisasjoner. Lagene på Askøy engasjerte seg tidlig i større lokale saker. Florvåg husmorlag stiftet allerede i 1947 Askøys første barnehage. Lagene var også blant annet en pådriver for husmorvikarordningen.

Likestillingsutvalget ønsker med denne prisen å trekke frem en viktig bit av Askøykvinnenes historie og aktive engasjement fordi en ser denne delen av historien er lite synlig i våre lokale historieverk.

Likestillingsprisen for 2006 går til Strusshamn kvinne- og familielag.

Prisen gis dette laget spesielt, men prisen skal også reflektere det arbeidet alle Kvinne- og familielagene har gjort gjennom et langt virke på Askøy.

Vi håper prisene kan gi inspirasjon foran 60 års jubileet neste år, og til mange nye aktive år framover.

Strusshamn kvinne- og familielag har nylig tatt initiativ til foreldrekurs, og ser at også mange menn viser interesse for dette. Familie- og likestillingspolitikk hører sammen. Vi trenger aktive fedre og fokus på balanse mellom familie- og arbeidsliv.

Strusshamn kvinne- og familielag har særlig engasjert seg aktivt for å få i stand en handlingsplan for å motvirke vold mot kvinner. En slik handlingsplan har også likestillingsutvalget vært opptatt av. En tverretattlig gruppe – hvor også representanter fra krisesenter og politi deltar – er nå i sluttfasen av arbeidet med en handlingsplan mot vold i nære relasjoner. Vi erkjenner sammen med Kvinne- og familielaget at vold mot kvinner er et hinder for likestilling og at i familier hvor mor utsettes for vold, lider også barna.

Strusshamn kvinne- og familielag plasserer seg med dette engasjementet midt i likestillingsarbeidet. Barne- og likestillingsdepartementet uttaler at vold i nære relasjoner er et stort samfunnsproblem der kvinner er aller mest utsatt. Mange kvinner i Norge lever i konstant frykt for vold i eget hjem. Selv om vi vet at også kvinner utøver vold, vet vi at menns vold er langt mer alvorlig både i styrke og skade.

Gratulerer med likestillingsprisen. En av våre fremste lokale kunstnere (og en av Norges beste kalligrafer som han også blir omtalt som) Bas Vlam, har laget et kalligrafi for anledningen. Kalligrafi er en kunstform hvor tekst og bildemotiv er satt sammen i et samspill. Bildemotivet har han hentet fra lokalmiljøet, med gamle Strusshamn som motiv, og tekstene er hentet fra Bibelen og andre felleskulturelle tekster.

POLITISK DEBATTMØTE

Onsdag 29. august arrangerte Namsos kvinne- og familielag et åpent møte hvor alle politiske parti i Namsos var utfordret, og invitert, til og stille med en kvinnelig representant i panelet til et åpent politisk møte. Dette fordi kveldens tema var kvinne- og familierelaterte, pluss at vi ønsket at politiske aktive kvinner skulle få presentere sitt partis syn på de temaene vi hadde satt på dagsordenen, da det er viktig å få fram kvinnen i den politiske debatten. Det gledet oss stort at de fleste partier tok seg tid midt i en travel valgkamp til å bruke et par timer på oss denne kvelden. Dessuten var det også gledelig å se at de fleste faktisk klarte å stille med kvinnelige representanter.

Temaene som ble tatt opp var; jordmorsituasjonen i Namsos, omsorgslønn, husmorvikar, barnehager, skole, kontantstøtte, integrering av innvandrere, kvinnelige arbeidsplasser.

Alle partiene presenterte først seg selv og sitt parti og sitt partis ståsted ang de ulike temaene, mens Anne Eggestøl fikk forklart synspunkter og historikken bak flere tema fra forbundets side. Dette ble en konstruktiv og lærerik kveld både for oss få på tilhørerbenken og for politikerne. Vi erfarte først og fremst hvor uendelig enige politikerne er på tvers av partipolitikk når det gjelder familie- og sosialpolitikk, men på et punkt var det full uenighet og det gjaldt kontantstøtten. Her kunne vi kjøpt dele panelet i to, steilt for og mot i to leire.

Som nevnt så var oppmøte var labert, om det var grunnet RBK og Mesterligakamp eller tidsklemma skal være usagt, men vi som var der hadde politikerne helt for oss selv i over to timer og angret ikke på at vi prioriterte som vi gjorde denne kvelden.

Heltmodig innsats fra politikerne, en spennende og sunn debatt med god stemning som den gode møtelederen Anne Marie skapte ga oss en interessant stund. Dessuten fikk vi som K&F-lag satt fokus på "våres" saker.

En stor takk til politikerne! - og vi ser fram til og kunne møtes til flere diskusjoner ved en senere anledning.

Nå blir det spennende og se om det som ble sagt og ment denne kvelden gjenspeiles i politikken de første 4 årene.

Materiell fra Norges Kvinne- og Familieforbund

PROFILERINGSARTIKLER MED EMBLEM:

NORGES KVINNE- OG FAMILIEFORBUND

- ☐ Pulsvarmere (E) kr. 200,-
- ☐ Collegegenser, blå, lite farget emblem kr. 250,-
- ☐ Ny T-skjorte hvit m/lite farget emblem kr. 130,-
- ☐ T-skjorte sort m/hvitt stort emblem str. M, L kr. 130,-
- ☐ T-skjorte sort m/hvitt stort emblem str. XL, XXL kr. 130,-
- ☐ Nett i bomull m/skulderhank, sort m/hvitt trykk kr. 50,-
- ☐ Ryggsekk sort m/hvit emblem kr. 350,-
- ☐ K&F skjerf, orange m/sort emblem, 52X52 cm. kr. 40,-
- ☐ 1 pk. à 10 stk. kr. 350,-
- ☐ K&F skjerf, hvit m/sort emblem, 34X166 cm. kr. 130,-
- ☐ Smykkenål i sølv kr. 328,-
- ☐ K&F-pin kr. 16,-
- ☐ Bordfane m/farget emblem kr. 90,-
- ☐ Stativ til bordfane kr. 100,-
- ☐ Barnas budstikke kr. 20,-
- ☐ Aktivitetskalender kr. 100,- inkl. porto
- ☐ 1 pk. à 5 kalendere kr. 350,- inkl. porto
- ☐ Lagledernål kr. 190,-

ARTIKLER FRA MAGNOR GLASSVERK M/EMBLEM:

NORGES KVINNE- OG FAMILIEFORBUND

- ☐ Liten krystallskål (A) kr. 250,-
- ☐ Krystallskål (A) kr. 398,-
- ☐ Tulipanvase, klart glass, kr. 498,-
- ☐ Tulipanvase, blått glass, kr. 498,-

SKRIVEPAPIR, KONVOLUTTER O.L. M/EMBLEM:

NORGES KVINNE- OG FAMILIEFORBUND

- ☐ Skrivepapiir m/emblem A4, farger, 50 ark kr. 100,-
- ☐ Skrivepapiir m/emblem A4, sort/hvit, 50 ark kr. 50,-
- ☐ Møteplakat, A4. 4 farger 50 stk. kr. 100,-
- ☐ Konvolutter m/emblem C5 format, 50 stk. kr. 60,-
- ☐ Diplom, A4, ferskenfarget, kr. 15,-

ETIKETTER M/EMBLEM:

Norges Kvinne- og Familieforbund
(kan brukes på gammelt materiell)

- ☐ Etiketter, 48 stk. kr. 30,-

HEFTER, BØKER, TRYKKSAKER

- ☐ Bitch eller Martyr – økonomisk overlevelsesguide for kvinner -- kr. 225,- inkl. porto
- ☐ Mosaikk, Helene Freilem Klingberg kr. 125,-
- ☐ Hold drømmen levende, Helene Freilem Klingberg kr. 130,-
- ☐ Hulter til bulter, Bente Nygård kr. 80,-
- ☐ Gøy på landet, Anne Enger kr. 95,-
- ☐ Bok, M. Bolstad: "...og rommene var så tomme at musene gikk med sørgeslør" kr. 80,-
- ☐ Bok, M. Bolstad: "...og rommene så ut som de var møblert med hjulvisp" kr. 80,-
- ☐ Sangbok (før kr. 75,-) Nå kr. 50,-
- ☐ Melodibok (før kr. 75,-) Nå kr. 50,-
- ☐ Vedtekter kr. 35,-
- ☐ Tillitskvinnemappen, hele kr. 150,- innhold kr. 90,- perm kr. 60,-
- ☐ Prinsippprogram inkl. studieplan kr. 55,-
- ☐ Årbok kr. 100,-

INFORMASJONSMATERIELL

- ☐ Tidligere numre av medlemsbladet: Gratis
- ☐ Hvem vi er, hva vi står for: Gratis
- ☐ Faktaark, internasjonalt utvalg: Gratis
- ☐ Faktaark, Miljø-og forbrukerutvalget: Gratis

ANNET MATERIELL FRA K&F

- ☐ Tillitskvinnebevis kr. 5,-
- ☐ Visittkort m/emblem i farger, 25 stk. kr. 100,-
- ☐ Plakat m/emblem 50x65 cm. kr. 30,-
- ☐ Abonnement på Sentral-og Landsstyreprotokoller (pr.år) kr. 250,-
- ☐ Gaveabonnement: Kvinner & Familie (pr. år) kr. 150,-
- ☐ Armbind Morgenfugl kr. 30,-
- ☐ Klistremerker Morgenfugl kr. 75,- for 50 stk.
- ☐ Kort m/emblem kr. 5,- pr. stk. konvolutt kr. 5,- pr. stk.

TILBUD

- ☐ Terrakottabilde, stor kr. 60,- medium kr. 45,- liten kr. 25,-

Frakt kommer i tillegg på alle bestillinger. Ja, vennligst send meg de varene jeg har krysset av.

Navn/lag:

Adresse:

Postnr./-sted:

Vi ber om å motta materialet innen:

Kupongen sendes:

Norges Kvinne- og Familieforbund
Øvre Slottsgt. 6, 0157 Oslo

Tlf.: 22 47 83 80

Fax: 22 47 83 99

E-post: post@kvinnerogfamilie.no

For å gi Norges Kvinne- og Familieforbunds medlemmer en full oversikt over hvem som sitter i sentralstyret, landsstyret og sentrale komiteer og utvalg, bringer vi her en liste over K&Fs tillitskvinner.

SENTRALSTYRET

Forbundsleder

Ann-Louis Nordstrand
Amundrødvn. 57D, 3142 Vestskogen
Tlf. 915 94 612 (m)
E-post: ann-louis@kvinnerogfamilie.no

1. Nestleder

Toril S.Gravdal
Kirkerudlia 6E, 1339 Vøyenenga
Tlf. 67 15 34 10 (p), 41 32 39 43 (m)
E-post: toril@kvinnerogfamilie.no

2. Nestleder

Odlaug Lysø Kleven
Ekkilsøy, 6530 Averøy
Tlf. 71 51 14 28 (p), 71 51 44 15 (**)
482 67 882 (m)
E-post: pnkleven@frisurf.no

Medlem

Randi Røe
8250 Rognan
Tlf. 75 68 21 95 (a)
E-post: randi.roe@sbnnett.no

Medlem

Gunn Evjen
Evjen, 8056 Saltstraumen
Tlf. 94 83 11 12 (m)
E-post: viktor.evjen@combitel.no

Medlem

Eldbjørg Gunnarson
Morvikbrekkene 31, 5124 Morvik
Tlf. 55531194 (P), 55582970 (a)
Tlf. 97 98 37 91 (m)
E-post: eldbjorg.gunnarson@aksis.uib.no

Medlem

Grete Nordbæk
Grønlandsgutua 10, 2408 Elverum
Tlf. 62 41 30 80 (p), 97 06 10 98 (m)
E-post: greno10@online.no

1. Varamedlem

Edel Mikkelsen
Flotmyrgaten 149, 5527 Haugesund
Tlf. 52 73 70 67 (p), 906 27 735 (m)
E-post: emikk@online.no

2. Varamedlem

Bjarnhild Hodneland
Torvli 7, 5122 Morvik
Tlf. 55 18 64 93 (p), 92 89 31 55 (m)
E-post: bhodneland@gmail.com

KRETSLEDERE

Akershus

Toril Ekeli
Løkkeveien 36, 1368 Stabekk
Tlf. 67 12 56 78 (p), 988 44 123 (m)
E-post: toril.ekeli@c2i.net

Aust-Agder

Else Angeltveit
Lille Heimdal, 4760 Birkeland
Tlf. 37 27 86 88 (p), 95 09 81 00 (m)
E-post: else.angeltveit@online.no

Bergen/Midthordland

Kari Lahn Knudsen
Håsteinsgt. 30, 5163 Laksevåg
Tlf. 55 34 42 18 (p)
E-post: kariknu@online.no

Finnmark

Randi Mietinen
Kvartsveien 1B, 9800 Vadsø
Tlf. 78 95 30 21 (p)
E-post: randi@mietinen.com

Hedmark

Anne Lise Bryhn
Mogopveien 23, 2409 Elverum
Tlf. 62 41 70 53
E-post: al.bryhn@tele2.no

Hordaland

Torill Handal
Fossvn. 20, 5630 Strandebarne
Tlf. 56 55 94 92
E-post: torillhandal@hotmail.com

Hålogaland

Kirsti Mentzoni
Lekanger, 8130 Sandhornøy
Tlf. 41200185
E-post: kirsti.mentzoni@c2i.net

Nedre Buskerud

Laila Nordby
Spinnerisletta 95, 3057 Drammen
31 90 28 12 (p*), 41 63 60 84 (m)
E-post: laila_nordby@c2i.net

Nordland

Aslaug Sølshes
Nordlysvn. 35, 8400 Sortland
Tlf. 76 12 10 41 (p)
E-post: asoelsne@online.no

Nordmøre

Anne-Lise Johnsen
6494 Vevang
Tlf. 71 29 81 56 (p), 71 29 61 84 (a),
71 29 60 70 (**)
E-post: anne-lise@eideprestegjeld.no

Nord-Trøndelag

Anne M. Eggstøl
Langbakken 6, 7800 Namsos
Tlf. 74 27 38 43 (p), 74 21 73 60 (a)
E-post: ihhaage@online.no

Oppland

Wenche Rolstad
Skarimoen 32, 2760 Brandbu
Tlf. 40 24 48 96 (m), 61 33 41 18 (*)
E-post: twencher@start.no

Oslo

Elisabeth Stubergh Nielsen
Basaltveien 53, 1359 Eiksmarka
Tlf. 67 14 52 43 (p), 90 04 17 47 (m)
E-post: elistuni@online.no

Rogaland

Gunnvor Saue
Valbergåsen 8, 4250 Kopervik
Tlf. 52 85 19 03 (p), 45 61 45 41 (m)
E-post: gunnvor@saue.no

Sogn og Fjordane

Sonja Kjørlaug
Holteigveien 17, 6854 Kaupanger
Tlf. 57 67 82 29 (p), 97 57 59 71 (m)
E-post: sonja@kjoerlaug.com

Sunnmøre og Romsdal

Vigdis Løseth
Groven, 6440 Elnesvågen
Tlf. 71 26 22 32 (p), 71 24 28 73 (a),
91 59 05 73 (m)
E-post: vigdis.loseth@adsl.no

Sør-Trøndelag

Magnhild Sørgaard
7176 Linesøta
Tlf. 72535527(p)

Telemark

Karin Nerli
Skogli 59, 3718 Skien
Tlf. 35 53 51 79
E-post: transport@hannevold.no

Troms

Wenche Hoel
Vollstad, 9419 Sørvik
Tlf. 91 16 34 49 (m)
E-post: ho-ket@tele2.no

Vest-Agder

Eva Ousbey
Nesevn. 38, 4514 Mandal
Tlf. 38 26 58 00 (p)
E-post: ousbey@online.no

Vestfold

Else-Björg Andersen
Urdsgt. 1B, 3182 Horten
Tlf. 33074994
E-post: elsban@frisurf.no

Østfold

Sølvi Skram Vedø
Briskeveien 11, 1712 Grålum
Tlf. 69 14 00 12 (p), 22 48 57 26 (a)
E-post: ssvedoe@online.no

Øvre Buskerud

Bente Kaugerud
3359 Eggedal
Tlf. 32 71 47 84 (p)*, 41 43 01 20 (m)
E-post: bkkaug@online.no

KOMITEER G

Finanskomiteen

Tone Holene (leder)
Bjørkveien 18, 1816 Skiptvet
Tlf. 69 80 90 07 (p), 24 14 11 53 (a)
E-post: i.holene@c2i.net

Vedtektskomiteen

Haldri Karin Engenes
5437 Finnås
E-post: haken.engeres@c2i.net

Valgkomiteen

Vera Welle (leder)
Presthølvn. 7, 4580 Lyngdal
Tlf. 38 34 50 63 (p), 38 33 42 75 (a),
977 29 703 (m)
E-post: vwelle@online.no

Prinsippprogramkomiteen

Vigdis Løseth (leder)
Groven, 6440 Elnesvågen
Tlf. 71 26 22 32 (p), 71 24 28 73 (a)
E-post: vigdis.loseth@adsl.no

Miljø- og forbrukerutvalget

Wenche Berg Stuenes (leder)
6453 Kleive
Tlf. 71 24 23 98 (p)
E-post: wstuenes@online.no

Internasjonalt utvalg

Kristin Hansen (leder)
Ospev 3, 6854 Kaupanger
57678530 (p), 90564730 (m)
E-post: kristin.hansen@eninvest.net

Anne Marit Hovstad (prosjektleder)

Fjæreveien 161, 4885 Grimstad
Tlf. 37 04 14 48 (a), 95 87 79 09 (m)
E-post: annemarit@hovstad.com

Beredskapsutvalget

Anne-Sophie Bondeson (leder)
Grindveien 4, 1640 Råde
Tlf. 69 28 45 32 (p), 95 89 87 11 (m)
E-post: bondeson@frisurf.no

Nordens Kvinneforbund

Vera Welle
Presthølvn. 7, 4580 Lyngdal
Tlf. 38 34 50 63 (p), 38 33 42 75 (a),
977 29 703 (m)
E-post: vwelle@online.no

Håndverkstedet for barn og unge

Randi Sjursen Lønning (leder)
Lønning 1, 5443 Børmo
Tlf. 53 42 43 51
E-post: hengrik@hengrik.no

Populus - studieforbundet folkeopplysning

Pb 440 Sentrum, 0301 Oslo
Tlf. 24 14 11 50
E-post: populus@populus.no

Sekretariatet

Øvre Slottsgate 6
0157 Oslo
Tlf. 22 47 83 80
Faks: 22 47 83 99
E-post: post@kvinnerogfamilie.no
www.kvinnerogfamilie.no

B Returadresse:
Norges Kvinne- og Familieforbund
c/o Mereo
Storgaten 2A, 4876 GRIMSTAD

B-Economique
NORGE

Gode grunner til å velge Norges Kvinne- og Familieforbund

- en partipolitisk uavhengig organisasjon med rundt 6000 medlemmer

VI HAR FIRE HOVEDSATSINGSOMRÅDER:

Kvinnepolitikk
Familiepolitikk
Miljø- og forbrukerpolitikk
Internasjonalt samarbeid

BARNEHAGER, PARKER OG HÅNDVERKSTEDER

Våre 23 kretser og ca 350 lokallag driver nettverkstiltak over hele landet. Du kan alltid nå oss på telefon, faks, e-post og Internett. Visste du at lokallagene til sammen driver over 300 tiltak for barn og unge i form av barnehager parker og arbeidsstuer?

NORDENS KVINNEFORBUND

Norges Kvinne- og Familieforbund er tilsluttet Nordens Kvinneforbund med omtrent 100.000 medlemmer.

Vi er også medlem av Associated Country Women of the World (ACWW) med 11 millioner medlemmer i 60 land. ACWW er tilknyttet FN.

INTERNASJONALT PROSJEKTARBEID

Internasjonalt prosjektarbeid for å bedre kvinners levekår over hele verden, er viktige arbeidsoppgaver for forbundets tillitsvalgte i Internasjonalt utvalg.

Forbundet er tilsluttet FOKUS, et kompetanse- og ressurscenter i internasjonale kvinnespørsmål med omtrent 250.000 medlemmer i Norge.

OMSORG FOR BARN OG ELDRE

Vi er opptatt av kvinnepolitikk, familiepolitikk, gode oppvekstvilkår for barn og unge, gode skoler, barnehager, skolefritidsordning (SFO) og kontantstøtteordningen. Vi vil ha et likeverdig skoletilbud i hele landet, et regelverk som sikrer arbeidsmiljølov for barn og en minimumsstandard ved skolene. Vi ønsker varierte omsorgsløsninger for våre eldre og syke, med et allsidig velfungerende kommunalt helsetilbud til eldre og pleietrengende, gode hjemmebaserte omsorgstjenester, institusjoner og omsorgsboliger.

FORBRUKERSAKER

Norges Kvinne- og Familieforbund er en av landets største private forbrukerorganisasjon.

Familien som forbruker er i fokus. Videre merking av matvarer og matvaresikkerhet.

Barn og medier, bekjempelse av medie vold, ernæringsspørsmål i hjem og skole, er også prioriterte saker. Vi vil fortsette å rette søkelyset mot kvaliteten på offentlige tjenester og påse at våre medlemmer blir ivaretatt på beste måte

www.kvinnerogfamilie.no